

บทที่ 4

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจในรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ

จากบทที่ 3 พิจารณาได้ว่า ในอดีตกลุ่มนักธุรกิจขาดอำนาจทางการเมืองของตนเอง มักจะอิงอำนาจจากราชการและผู้มีอำนาจในการปกครอง ให้ปกป้องคุ้มครอง โดยแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่กลุ่มนักธุรกิจสามารถจะจัดหาให้ได้ จะเห็นได้ชัดว่า ในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น บรรดาพ่อค้าคนจีน หรือกลุ่มนักธุรกิจคนจีนเติบโตขึ้นมาได้ด้วยการอิงอำนาจปกครองที่ให้อภิสิทธิ์ในการผูกขาดสินค้าในการเหมาเมือง ต่อมาหลังยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง กลุ่มนักธุรกิจไทยก็หันไปอิงกลุ่มอำนาจใหม่หรือกลุ่มขุนนางใหม่

หลังจากการเปลี่ยนแปลง 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา กลุ่มนักธุรกิจไทยได้ก้าวสู่สภาพใหม่ทางการเมืองการปกครอง จากการที่คอยแต่อิงอำนาจทางการเมืองจากคนกลุ่มอื่นมาเป็นการก้าวสู่อำนาจทางการเมืองด้วยตนเอง โดยผ่านระบบพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง เช่น การเลือกตั้งปี 2518 ผู้แทนราษฎรที่เป็นนักธุรกิจร้อยละ 34.6 ปี 2519 ร้อยละ 29.9 ปี 2522 ร้อยละ 37 ปี 2526 ร้อยละ 37.9 และปี 2529 ร้อยละ 38.6 พรรคการเมืองที่ก่อตั้งขึ้นมาในช่วงปี 2517-2518 ก็ล้วนแต่มีกลุ่มนักธุรกิจเป็นแกนสำคัญเช่น พรรคชาติไทย มีนักธุรกิจเป็นกรรมการในสัดส่วนร้อยละ 66.7 พรรคกิจสังคมร้อยละ 57.1 ประชาธิปัตย์ ร้อยละ 31.3 เป็นต้น¹ และจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ผ่านมา ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ภาคธุรกิจเอกชนมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มสูงขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคธุรกิจเอกชนอย่างมาก มีลักษณะของการผูกขาดทางเศรษฐกิจ โดยกลุ่มนักธุรกิจไม่กี่ตระกูล การเจริญเติบโตของธุรกิจเอกชนควบคู่ไปกับการขยายตัวของเศรษฐกิจไทย ยิ่งเศรษฐกิจขยายตัวมากเพียงใด บทบาทของกลุ่มธุรกิจเอกชนก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว อันเป็นผลจากนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีที่รัฐให้เอกชนดำเนินงานทางเศรษฐกิจเอง สภาพภาพและบทบาทของภาคเอกชนได้รับการยอมรับมากขึ้นจากภาครัฐบาล หรือข้าราชการ มีการปรึกษาหารือร่วมกันแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจระหว่างข้าราชการและนักธุรกิจมากขึ้น เกิดการรวมกลุ่มของภาคธุรกิจเอกชนในธุรกิจประเภทต่างๆ แม้จะไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร และมีการขัดแย้งกันเอง เนื่องจากการขัดผลประโยชน์ด้านธุรกิจ แต่ก็พร้อมที่จะรวมตัวกันได้ ถ้าเกิดมีผลประโยชน์ร่วมกัน บทบาททางด้านสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มธุรกิจเอกชนที่เพิ่มขึ้นนี้ ย่อมจะหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะเกี่ยวพันไปถึงบทบาททางการเมืองของผู้แทนราษฎรที่มาจากอาชีพนักธุรกิจ ซึ่งจะ ได้ทำการศึกษาในบทนี้ต่อไป

¹ กำชัย ลายสมิต, เศรษฐกิจไทยในระบบทุนนิยม (กรุงเทพ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์, 2533), หน้า 35.

การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของนักธุรกิจ

เมื่อระบบการเมืองของประเทศเป็นระบบเปิดให้มีการแข่งขันและอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มทหารข้าราชการ ได้ลดน้อยลงหลังการเปลี่ยนแปลงเมื่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ปรากฏว่ากลุ่มนักธุรกิจได้เข้าไปมีบทบาทในการแข่งขันทางการเมืองมากขึ้นทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม ซึ่งจะพิจารณาได้ดังนี้²

- (1) การให้เงินสนับสนุนทางการเมือง
- (2) การเข้าเกี่ยวข้องทางการเมืองโดยตรง

1. การให้เงินสนับสนุนทางการเมือง

การให้เงินสนับสนุนทางการเมืองแก่พรรคการเมืองและนักการเมืองกลุ่มต่างๆ เป็นสิ่งที่นักธุรกิจกระทำอยู่โดยทั่วไป เพื่อสร้างอิทธิพลของตนครอบงำนักการเมือง และพรรคการเมืองให้ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ในแนวทางที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของธุรกิจ หรือใช้เป็นเครื่องมือเพื่อวิ่งเต้นแสวงหาผลประโยชน์ หรือเพื่อคอยปกป้องผลประโยชน์ของตน

อย่างไรก็ตาม การใช้เงินเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของกลุ่มนักธุรกิจในระดับต่างๆ ได้ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลหลายประการดังนี้

ประการแรก พรรคการเมืองในประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยทั่วไปแล้ว เป็นพรรคการเมืองที่ขาดฐานมวลชนสนับสนุน ดังนั้นจึงเป็นพรรคการเมืองที่ขาดรายได้หรือเงินที่จะสนับสนุนให้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้ รายได้จากค่าบำรุงของสมาชิกพรรคมีน้อยมากไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายของพรรค เงินที่ได้มาใช้จ่ายนั้นส่วนใหญ่จะได้จากนายทุนของพรรค หรือจากการสนับสนุนของนายทุนธุรกิจที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างพรรคการเมืองกับกลุ่มนักธุรกิจต่างๆ

² คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สัมมนาวิชาการ ปี 2530 เรื่อง ความมั่นคงของสถาบันการเงิน (กรุงเทพ : ภาพพิมพ์, 2530), หน้า 40-45.

ประการที่สอง การขาดความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนทั่วไปทำให้เงินเข้ามามีบทบาทในการเลือกตั้งมากขึ้น ทั้งในด้านของการหาเสียงและการซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ในเขตเลือกตั้งโดยทั่วไปปรากฏว่าเงินมีอิทธิพลต่อการแพ้ชนะในการเลือกตั้งมาก ได้มีการใช้เงินอย่างแพร่หลายทั้งในช่วงที่ก่อนมีการเลือกตั้ง และในระหว่างหาเสียงเลือกตั้งจากปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้ให้นักการเมืองและพรรคการเมืองต้องพึ่งพิงและยอมอยู่ภายใต้การครอบงำของผู้ที่ให้การสนับสนุนทางการเงินมากขึ้น

ประการที่สาม ถึงแม้ว่ากฎหมายเลือกตั้งจะได้ควบคุมการใช้จ่ายในการเลือกตั้ง โดยกำหนดให้ผู้สมัครแต่ละคนใช้จ่ายไม่เกินวงเงิน 350,000 บาท ในการเลือกตั้งก็ตาม แต่ตามข้อเท็จจริงแล้วกฎหมายดังกล่าวไม่มีผลในทางปฏิบัติ นักการเมืองสามารถเลี่ยงข้อบังคับของกฎหมายดังกล่าวได้ง่าย ในกรณีทั่วไปผู้สนับสนุนนักการเมืองจะเป็นผู้ให้เงินสนับสนุนแก่นักการเมืองโดยตรง หรือจะเป็นผู้ทำการใช้จ่ายเพื่อช่วยหาเสียงให้แก่ นักการเมืองที่ตนสนับสนุน โดยที่นักการเมืองที่เป็นผู้สมัครมิได้ทำการใช้จ่ายเองโดยตรง

ประการที่สี่ ในส่วนของกลุ่มนักธุรกิจนั้น ถือว่าการเข้ามามีส่วนในการแข่งขันทางการเมือง และการสร้างอิทธิพลทางการเมืองนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการประกอบธุรกิจของตน ดังนั้น กลุ่มนักธุรกิจจะให้เงินสนับสนุนแก่นักการเมืองและพรรคการเมืองที่มีโอกาสชนะการเลือกตั้งและมีโอกาสจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศ พรรคที่มีโอกาสได้เข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลจะได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากกลุ่มนักธุรกิจได้มาก โดยกลุ่มนักธุรกิจจะให้เงินสนับสนุนแก่พรรคการเมืองต่างๆ ที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อตน

2. การเข้าเกี่ยวข้องกับทางการเมืองโดยตรง

เมื่อระบบการเมืองเป็นระบบเปิดให้มีการแข่งขันกันมากขึ้นหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ปรากฏว่ากลุ่มนักธุรกิจได้เข้าเกี่ยวข้องกับทางการเมืองโดยตรงมากขึ้น โดยได้แสดงออกในรูปแบบหลายลักษณะด้วยกัน เช่น เป็นสมาชิกและกรรมการบริหารของพรรคการเมือง เป็นผู้ให้การสนับสนุนทางการเงิน และเป็นผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นผู้แทนราษฎร เป็นต้น

จากการที่กลุ่มนักธุรกิจได้มีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองมากขึ้นนั้นย่อมจะทำให้การกำหนดนโยบายเศรษฐกิจหรือกฎหมายบางฉบับของประเทศเป็นไปในทางที่ตอบสนองผลประโยชน์ของกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มอื่นชาติพลังการต่อรองทางการเมืองแล้ว ก็อาจจะทำให้มีการใช้

อำนาจทางการเมือง ไปในทางที่มีขอบหรือมิได้สอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น

รูปแบบของการใช้อิทธิพลทางการเมืองของธุรกิจ

เมื่อกลุ่มนักธุรกิจมีฐานอำนาจ เศรษฐกิจและการเมืองแล้ว ก็จะพยายามใช้อำนาจอิทธิพลทางการเมือง ให้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มของตนให้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจอิทธิพลนั้นก็ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดและการต่อต้านของประชาชน และกลุ่มผลประโยชน์ของกลุ่มอื่นด้วย สำหรับรูปแบบของการแสวงหาหรือการใช้อิทธิพลทางการเมืองโดยทั่วไปจะมี 3 รูปแบบดังนี้³

1) การใช้ระบบวิ่งเต้น

โดยทั่วไปกลุ่มนักธุรกิจจะใช้ระบบวิ่งเต้นเข้าหากลุ่มที่มีอำนาจรับผิดชอบหรือกลุ่มที่มีอำนาจทางการเมืองในระดับต่างๆ เพื่อให้สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายในการประกอบธุรกิจของตน เช่น กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่จะพยายามวิ่งเต้นให้รัฐบาลกำหนดนโยบายหรือให้รัฐสภาออกกฎหมายออกนាំในลักษณะที่ทำให้กลุ่มของตนได้รับผลประโยชน์ หรือสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน เป็นต้น

ระบบวิ่งเต้นจะต้องใช้เงินและคนที่มีความรู้ในระดับต่างๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสำคัญและความยากง่ายของงานที่จะต้องวิ่งเต้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกลุ่มนักธุรกิจมีทรัพยากรหรือเงินจำนวนมาก ดังนั้นจึงสามารถสร้างระบบวิ่งเต้นที่มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการแสวงหาอิทธิพลทางการเมือง

2) การใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือ

นอกจากการใช้ระบบวิ่งเต้นแล้ว กลุ่มนักธุรกิจจะใช้จ่ายทางด้านการศึกษาสัมพันธไมตรีในทุกรูปแบบ เพื่อให้ธุรกิจสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของตน กลุ่มธุรกิจจะพยายามใช้สื่อมวลชนทุกอย่าง เพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีของตน และสร้างความคล้อยตามของประชาชนทั่วไปให้

³ เรืองเดียวกัน, หน้า 21-24.

เห็นชอบกับการกระทำของตน หรือสร้างกระแสการคัดค้านรัฐบาล ในกรณีที่รัฐบาลจะพยายามควบคุม การกระทำที่ไม่เหมาะสมของธุรกิจ

ในปัจจุบันอิทธิพลของสื่อมวลชนมีมากต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ดังนั้นกลุ่ม ธุรกิจขนาดใหญ่จึงถือว่าการใช้จ่ายทางด้านการศึกษาสัมพันธ์และการครอบงำสื่อมวลชนเป็นการ ลงทุนที่มีความสำคัญทั้งทางธุรกิจและการสร้างอิทธิพลทางการเมืองของตน

3) การให้เงินสนับสนุนแก่พรรคการเมือง

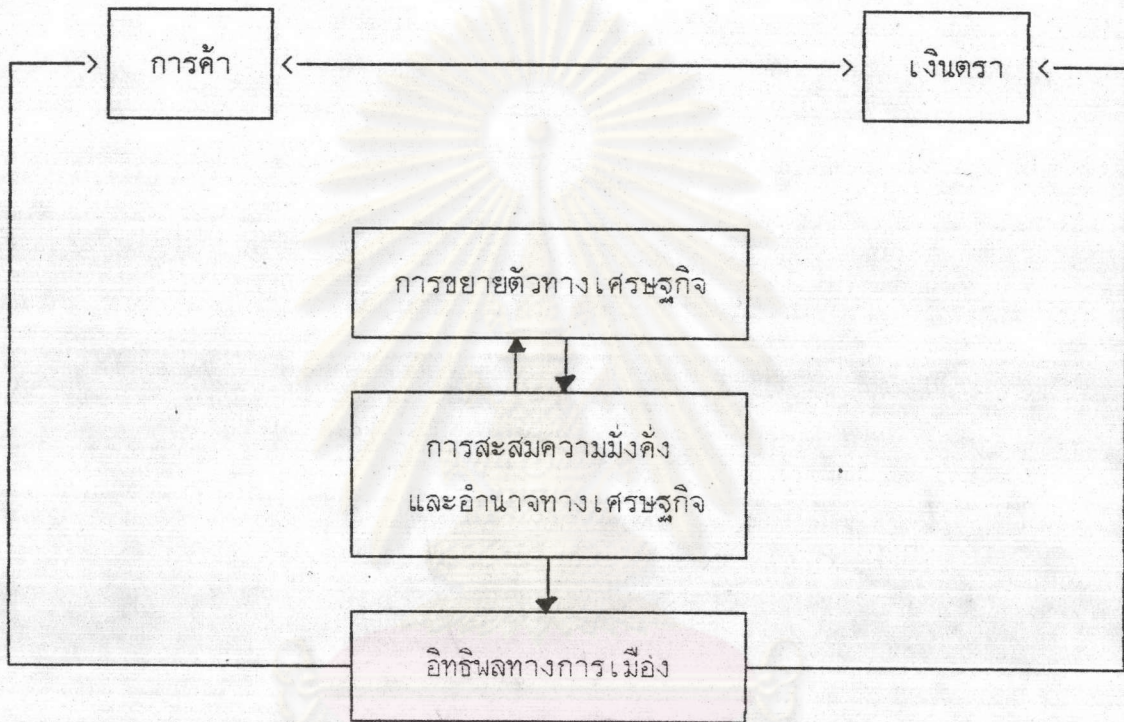
ในกรณีที่ระบบการเมืองของประเทศเป็นระบบที่มีการแข่งขัน โดยมีพรรคการเมือง ต่างๆ แข่งขันกันเพื่อให้ได้เป็นรัฐบาลและบริหารประเทศ กลุ่มนักธุรกิจมักจะให้เงินสนับสนุนแก่ พรรคการเมืองหรือนักการเมืองที่มีโอกาสในการเป็นรัฐบาล หรือมีอิทธิพลทางการเมือง การให้ เงินอุดหนุนนั้นมีทั้งในรูปให้แก่พรรคการเมือง หรือให้แก่ผู้สมัคร โดยตรงสำหรับกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ จะให้เงินแก่พรรคการเมืองที่สำคัญทุกพรรค เพื่อที่จะได้สามารถใช้อิทธิพลทางการเมืองได้มากขึ้น

การให้เงินอุดหนุนทางการเมืองนั้นมีวิธีการลับซับซ้อนมากทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกฎหมาย และระบบการเมืองของประเทศ รวมตลอดถึงรากฐานการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนด้วย สำหรับประเทศที่ประชาชนขาดความตื่นตัวทางการเมือง พรรคการเมืองขาดฐานมวลชนสนับสนุน กลุ่มนักธุรกิจจะสามารถใช้เงินเพื่อสร้างอิทธิพลทางการเมืองได้ง่าย ในบางกรณีกลุ่มนักธุรกิจจะ เป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังของพรรคการเมืองและนักการเมืองด้วย

การที่กลุ่มนักธุรกิจเข้ามามีบทบาททางการเมืองและอิทธิพลในการตัดสินใจหรือ กำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากการเติบโตใหญ่ ของกลุ่มนักธุรกิจที่มีอำนาจการต่อรองทางการเมืองมากขึ้น และกลุ่มธุรกิจก็จะพยายามให้การต่อ รองดังกล่าวเป็นผลประโยชน์ต่อกลุ่มนักธุรกิจของตน วิวัฒนาการดังกล่าวอาจจะสรุปได้ด้วยแผนภูมิ

ที่ 1 ซึ่งพอจะสรุปขั้นตอนของวิวัฒนาการได้โดยย่อ ดังนี้⁴

แผนภูมิที่ 1
บทบาทของการค้าและเงินตราในการสะสม
ความมั่งคั่งและการผูกขาดทางเศรษฐกิจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴ เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม, สถาบันการเงินกับเศรษฐกิจการเมืองไทย
(กรุงเทพ : สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528), หน้า 409.

1.1 การขยายตัวของการค้าและเงินตราจะทำให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโต การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ขยายตัวอย่างรวดเร็ว การขยายตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าวจะทำให้กลุ่มธุรกิจทำอะไรได้มาก และสามารถทำการสะสมทุนเพื่อขยายการลงทุนและกิจการต่างๆ ทำให้ระบบเศรษฐกิจสามารถขยายตัวได้มากยิ่งขึ้น

1.2 เมื่อกลุ่มนักธุรกิจสามารถสะสมทุนและขยายตัวทางธุรกิจได้มากขึ้น ทำให้กลุ่มนักธุรกิจขนาดใหญ่ มีอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจและการเมืองมากขึ้น การเติบโตดังกล่าวทำให้กลุ่มที่กุมอำนาจทางเศรษฐกิจและกลุ่มที่กุมอำนาจทางการเมืองต้องร่วมมือกันมากขึ้น และมักจะมีผลประโยชน์ได้เสียร่วมกัน ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้กลุ่มนักธุรกิจมีบทบาทหรืออิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจทางเศรษฐกิจมากขึ้น

1.3 กลุ่มนักธุรกิจจะพยายามใช้อิทธิพลของตนเพื่อให้การกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐในเรื่องต่างๆ ให้เป็นไปในทางที่เป็นผลประโยชน์ต่อกลุ่มของตนมากขึ้น โดยนโยบายและการตัดสินใจในทางเศรษฐกิจของรัฐบาลจะไปกระทบต่อการควบคุมหรือการกำกับการทำงานที่เกี่ยวกับการค้าและระบบเงินตราหรือสถาบันการเงินของประเทศ ซึ่งจะออกมาในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อผลประโยชน์ของกลุ่มนักธุรกิจ

1.4 ลำดับขั้นของวิวัฒนาการดังกล่าวจะทำให้กลุ่มนักธุรกิจมีบทบาทและอิทธิพลในทางเศรษฐกิจและทางการเมืองมากขึ้น ในกรณีที่ระบบการเมืองเป็นแบบแข่งขันหรืออำนาจการต่อรองทางการเมืองของกลุ่มอื่นๆ อ่อนแอ อย่างไรก็ตาม ขอบเขตของการใช้อิทธิพลของกลุ่มนักธุรกิจย่อมถูกจำกัดด้วยอำนาจการต่อรองของกลุ่มอื่นๆ เพราะรัฐบาลก็จะถูกบีบบังคับให้บริหารประเทศในลักษณะที่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ด้วย

การเลือกตั้งแบบธนาธิปไตย

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย สภาผู้แทนราษฎรเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญอย่างยิ่ง หรืออีกนัยหนึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า เป็นศูนย์กลางตัวแทนของประชาชนทั้งประเทศ เป็นสถาบันของประชาชนทุกฝ่าย และสามารถสะท้อนปัญหาของประชาชนสู่รัฐบาลได้ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนทั่วประเทศ จึงเป็นสถาบันทางการเมือง "หลัก" ของประชาชนในการใช้อำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครอง

ประเทศ ด้วยเหตุนี้ การเลือกตั้งจึงเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย⁵

เมื่อการเลือกตั้งมีความสำคัญ ปัญหาจึงอยู่ที่ทำอย่างไรให้ชนะการเลือกตั้งและได้รับเลือกเข้ามาเป็นผู้แทนราษฎร การใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้งจึงกลายเป็นสิ่งจำเป็นในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การใช้จ่ายเงินทางการเลือกตั้งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้⁶

1 การใช้จ่ายเงินก่อนการเลือกตั้ง

1.1 ในกรณีที่ประชาชนตื่นตัวทางการเมือง เงินที่ใช้จ่ายในการเลือกตั้งส่วนใหญ่จะใช้จ่ายเพื่อโฆษณานโยบายและแนวทางทางการเมืองของพรรคการเมือง และของผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมตลอดถึงค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงตัวผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และชักนำไปลงคะแนนเลือกตั้งตน ในปัจจุบันค่าใช้จ่ายต่างๆ ก็มีมาก แต่กฎหมายเลือกตั้งกำหนดให้ผู้สมัครแต่ละคนใช้จ่ายไม่เกินวงเงิน 350,000 บาท สำหรับผู้ที่ประชาชนนิยมอาจจะใช้จ่ายน้อย แต่จะต้องทำงานหนักเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง แต่โดยทั่วไปแล้ว ผู้สมัครจะใช้จ่ายมากกว่าที่กฎหมายกำหนด โดยอาจจะใช้จ่ายโดยวิธีหลบเลี่ยงกฎหมาย หรือมีผู้อื่นที่เป็นผู้สนับสนุนออกค่าใช้จ่ายให้

1.2 ในกรณีที่ประชาชนขาดความตื่นตัวทางการเมือง การใช้จ่ายในการเลือกตั้งส่วนใหญ่นิยมใช้จ่ายโดยวิธี "ซื้อเสียง" เพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง การซื้อเสียงจะทำผ่าน "หัวคะแนน" ในรูปแบบต่างๆ ระบบการซื้อเสียงในต่างจังหวัดในหลายแห่งได้มีการพัฒนาจนเป็นระบบที่เชื่อถือได้ กล่าวคือ ระบบหัวคะแนนจะให้หลักประกันได้ว่าการเลือกตั้งแต่ละครั้งจะต้องใช้เงินเท่าใดต่อคะแนนที่จะได้รับหนึ่งคะแนน เช่น ในเขตเลือกตั้งที่สมมติจะต้องซื้อคะแนนละ 100 บาท และถ้าได้ 50,000 คะแนนก็จะได้รับเลือกตั้ง ดังนั้น ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องการซื้อเสียงเพื่อให้ชนะในการเลือกตั้งก็ต้องจ่ายไม่ต่ำกว่า 5 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม ในเขตเลือกตั้งที่มีการแข่งขันกันเข้มข้น ค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งก็ต้องใช้จ่าย

⁵ วีระชัย แก้วพันธ์, "เขาโกงการเลือกตั้งกันอย่างไร," ผู้แทนราษฎร

(8 ธันวาคม 2529) : 10.

⁶ เกริกเกรียติ พิพัฒน์ เสรีธรรม, " ประชาธิปไตยกับการใช้จ่ายเงินและการประพฤติชอบของนักการเมือง," 3 รอบสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ : 33-34.

มาก บางเขตเลือกตั้งอาจสูงถึง 30 ล้านบาท ในการซื้อเสียงและใช้จ่ายเลือกตั้งนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งมักจะไม่ทำเองโดยตรง แต่จะมีผู้ให้การสนับสนุนทำการแทน หรือดำเนินการให้ เพื่อหวังการช่วยเหลือหรือการสนับสนุนจากนักการเมืองผู้นั้น ในภายหลัง

2 การใช้เงินหลังเลือกตั้ง

ผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งเมื่อเข้าทำหน้าที่เป็นผู้แทนราษฎร หรือทำงานการเมืองก็ยังคงมีการใช้จ่ายหลายด้านด้วยกัน ดังนี้

2.1 การใช้จ่ายเพื่อรักษาฐานเสียงของตนเอง ผู้แทนราษฎรทุกคนจะต้องพยายามรักษาฐานเสียงของตนเอง โดยออกเยี่ยมเยียนและพบปะประชาชน จะต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมาก การใช้จ่ายเพื่อสร้างคามนิยมของนักการเมืองนั้น บางครั้งจะทำโดยผ่านทางกลไกรัฐ หรือใช้งบประมาณแผ่นดิน ในกรณีที่นักการเมืองผู้นั้นมีบทบาทในการบริหารงาน เช่น การจัดสรรงบประมาณสำหรับผู้แทนราษฎรที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตน เป็นต้น

2.2 การใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงดูลูกพรรคสำหรับผู้ที่ เป็นผู้นำในพรรคการเมืองต่างๆ จะต้องคอยเลี้ยงดู หรือคอยช่วยเหลือลูกพรรคที่อยู่ในกลุ่มของตน ในกรณีที่ เป็นรัฐมนตรีก็อาจจะต้องใช้จ่ายมากเพื่อให้ตนเอง ได้รับการสนับสนุน กล่าวคือจะต้องคอยดูแลลูกพรรคที่อยู่ในพรรคของตนเอง และคอยให้ความช่วยเหลือแก่ผู้แทนราษฎรในพรรคการเมืองอื่น ทั้งที่เป็นพรรคฝ่ายค้านและพรรคร่วมรัฐบาล ในบางครั้งก็ได้ เป็นรัฐมนตรีจะพิจารณาจากจำนวนผู้แทนราษฎรที่ให้การสนับสนุนหรือเงินที่ช่วยพรรคเป็นสำคัญ

2.3 เนื่องจากระบบการเมืองไทยในปัจจุบันยังคงอยู่ในช่วงของการพัฒนา การต่อสู้ทางการเมืองส่วนใหญ่มิใช่ เป็นการต่อสู้ทางแนวความคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมือง แต่ มักจะเป็นการต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มหรือของบุคคลเป็นสำคัญ การต่อสู้ดังกล่าวทำให้เงินเข้ามา มีบทบาทสำคัญทางการเมือง ดังนั้นจึงปรากฏว่าการผ่านมติที่สำคัญทางการเมืองในสภาจึงมักจะมีเรื่องการใช้จ่ายเงินเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ ดังนั้นพรรคการเมืองต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีเงินจำนวนมากเพื่อการดำเนินงานทางการเมืองของตนเอง⁷

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

เนื่องจากระบบการเลือกตั้งและพรรคการเมืองไทยในขณะนี้กำลังได้รับความสนใจ และการยอมรับจากบุคคลหลายอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มนักธุรกิจ ซึ่งถือว่าเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการกำหนดนโยบาย หรือการตัดสินใจทางการเมืองและกลุ่มนักธุรกิจได้แสดงเจตจำนงที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจรัฐโดยตรงแล้ว ยังเป็นที่น่าสังเกตได้ว่า การที่นักธุรกิจมีทัศนคติดังกล่าวข้างต้น ทำให้พฤติกรรมทางการเมืองออกมาในลักษณะการเข้าไปปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ทางธุรกิจของตน หรือกลุ่มพรรคพวกตนโดยตรงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งผิดกับแต่ก่อน นักธุรกิจเพียงแต่ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้แทนราษฎร และพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์สอดคล้องกับผลประโยชน์ของตนเท่านั้น แต่ระยะหลังนี้บรรดานักธุรกิจต่างๆ พวกกันกระโดดเข้ามาในสนามเลือกตั้งด้วยตนเอง และขึ้นชื่อว่านักธุรกิจแล้ว เห็นจะหนีไม่พ้นเรื่องของผลประโยชน์ จากการที่เงินได้มามีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการเลือกตั้ง และระบบพรรคการเมืองของไทยยังไม่เข้มแข็งนี้เอง ทำให้ผู้แทนราษฎรหรือพรรคการเมืองต้องหาเงินมาใช้จ่ายทางการเมือง โดยการพึ่งพานักธุรกิจหรือนายทุน

ดังนั้น จึงทำให้มีผู้เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมือง โดยการลงทุนทางการเมือง เพื่อเป็นเครื่องมือของการแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจไปในตัว หรือที่เรียกว่า ธุรกิจการเมือง

ถ้าหากว่าการรวมกลุ่มดังกล่าวมีเป้าหมายของการร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ทางอำนาจและทางเศรษฐกิจมากกว่าอุดมการณ์ทางการเมืองและสามารถอ้างนาม "ประชาธิปไตย" ในการเข้ามามีอำนาจทางการเมือง เพื่อสนับสนุนผลประโยชน์ของกลุ่มดังกล่าว ลักษณะเช่นนี้เราเรียกว่า ธานีปไตย (plutocracy) ซึ่งจะเห็นผลเสียต่อระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องการเอาเงินมาใช้ซื้อเสียงในการเลือกตั้ง เพราะการแจกเงินซื้อเสียงดังกล่าวจะเป็นการปลุกฝังความคิดของการเห็นแก่เงิน เห็นแก่ได้ ให้กับประชาชนแทนที่จะเป็นการร่วมมือกันปลุกฝังจริยธรรม และแนวความคิดของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพราะการมุ่งสร้างประสิทธิภาพให้กับธานีปไตยนั้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงแรงจูงใจจริยธรรมทางการเมืองและความรับผิดชอบเป็นสำคัญ มากกว่าการอาศัยหลักการทางเศรษฐศาสตร์ที่เน้นการจูงใจให้คนไปเลือกตั้งลงคะแนนเสียง โดยอาศัยค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงิน

ดังนั้น ปัญหาทางการเมืองไทยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในยุคปัจจุบันนี้คือ ปัญหาการส่งเสริมให้นักธุรกิจนายทุน เข้ามาบงการ และมีอิทธิพลในระบบการเลือกตั้งที่ไม่สุจริต ยุติธรรม โดยการใช้เงินทุ่มซื้อเสียง อันอาจกล่าวได้ว่าเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางและเป็นอันตรายต่อการพัฒนา

ทางการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยของไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะพรรคการเมือง บางพรรค และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนอาจมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งมี "เงิน" เป็นตัวแปร สำคัญในการชี้ขาดผลชนะ

ความจริงการตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งรับใช้ประชาชนน่าจะเป็นผลมาจากการไตร่ตรอง ตกลงใจและวางรากฐานไว้ในท้องที่จังหวัดมาแล้วเป็นเวลานานๆ ไม่ใช่พอนึกจะลงสมัครก็ตัดสินใจลงสมัครเลย การที่ตัดสินใจลงกระทันหันในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง ทีเดียว ที่ตัวผู้สมัครเอง ไม่ได้เป็นคนในท้องถิ่นหรือจังหวัดนั้น อีกทั้งไม่เคยสร้างชื่อเสียงให้แก่ท้องถิ่นและจังหวัด จึงเป็นข้อคิดที่ว่าทำอย่างไรผู้สมัครจึงได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ในกรณีเช่นนี้ เงินย่อมเข้ามามีบทบาทในการซื้อเสียงได้ง่าย ดังจะเห็นได้จากการเลือกตั้งที่ผ่านมา บรรดานักธุรกิจเศรษฐีนายทุนล้วนนิยมออกไปสมัครรับเลือกตั้งในต่างจังหวัด จนกลายเป็นประเพณีไป เพราะสามารถใช้เงินอย่างได้ผล

จากสภาพปัญหาการใช้จ่ายเงินในการซื้อเสียงเลือกตั้งของผู้แทนราษฎร ซึ่งทำให้เกิดวงจรรูปทาว์ในวงการเมืองนั้น กรณีดังกล่าวทำให้เกิดนักธุรกิจการเมืองที่ต้องการเข้ามาเล่นการเมืองเพื่อลงทุนและถอนทุนคืนเมื่อได้รับตำแหน่งในรัฐบาล โดยเฉพาะระบบการเมืองไทยในปัจจุบันมีการทุ่มเทเงินทองเข้ามามากมาย ระบบการเมืองไทยนักธุรกิจมักชอบเข้ามาลงทุนซื้อตำแหน่งทางการเมืองเพื่อถอนทุนคืน ซึ่งปัจจุบันไม่ใช่เป็นการถอนทุนเพียงร้อยล้าน แต่เป็นหมื่นแสนล้านบาท⁸

ข้อสังเกตที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าการใช้จ่ายเงินนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับระบบการเมืองไทยในปัจจุบัน กล่าวคือ จะต้องมีการใช้จ่ายเงินทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การเลือกตั้ง จนถึง การเป็นรัฐมนตรีและการจัดตั้งรัฐบาล หรือแม้แต่การล้มรัฐบาล อย่างไรก็ตามประเด็นสำคัญที่จะต้องวิเคราะห์กันต่อไปก็คือ เงินที่ใช้จ่ายทางการเมืองนั้นได้มาจากไหน และมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่อย่างไร

⁸ พงศ์เพ็ญ ศุภนดาภัย, ผู้แทนราษฎร 5 (ตุลาคม 2533) : 16.

การใช้เงินทางการเมือง ธุรกิจการเมืองและการประพฤตินิชอบ

เมื่อการเลือกตั้งจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมากเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง รวมตลอดจนถึงการดำเนินงานทางการเมืองก็จำเป็นต้องใช้เงิน ดังนั้น นักธุรกิจ นักการเมืองและพรรคการเมืองก็จำเป็นต้องหาเงินเพื่อมาใช้จ่ายทางการเมือง การหาเงินทางการเมืองดังกล่าวทำให้มีการวิ่งเต้นเพื่อหาผลประโยชน์และทำธุรกิจการเมืองมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การวิ่งเต้นและการทำธุรกิจการเมืองดังกล่าวบางครั้ง ก่อให้เกิดการประพฤตินิชอบหรือเกิดการคอร์รัปชันของนักธุรกิจการเมือง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นผลเสียต่อสังคมส่วนรวมทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับการวิเคราะห์การหาเงินเพื่อมาใช้จ่ายทางการเมือง ในที่นี้จะแบ่งเป็นสองหัวข้อคือ (1) ระบบการหาเงินเพื่อใช้จ่ายทางการเมือง (2) การทำธุรกิจการเมืองและการประพฤตินิชอบ⁹

1. ระบบการหาเงินเพื่อใช้จ่ายทางการเมือง

เนื่องจากระบบการเมืองของไทยเริ่มมีการปกครองในรูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง และแนวทางของการใช้จ่ายทางการเมืองได้มีการพัฒนาตลอดเวลา ดังนั้น การหาเงินเพื่อมาใช้จ่ายทางการเมืองจึงได้มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะพิจารณาได้โดยสังเขปตามแผนภูมิที่ 2

ประการแรก สมมติว่านักการเมืองและนักธุรกิจที่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการเลือกตั้งนั้น เขาก็จะพยายามเลือกสังกัดพรรคการเมืองที่จะมีส่วนช่วยให้ตนได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง การเมืองไทยส่วนใหญ่ไม่ได้เลือกอุดมการณ์ของพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง ต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมากเพื่อให้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง และการพยายามรักษาฐานเสียงที่สนับสนุนตน ในขณะเดียวกัน ถ้าหากเป็นผู้นำทางการเมืองจะต้องมีหน้าที่ดูแลและให้ความช่วยเหลือลูกพรรคที่ให้การสนับสนุนการดูแลให้ความช่วยเหลือดังกล่าว ส่วนใหญ่จะเป็นการให้เงิน ดังนั้น ผู้ที่เป็นผู้นำทางการเมืองจึงต้องเป็นคนมีเงิน หรือสามารถวิ่งเต้นหาเงินได้มาก

⁹ เกริกเกียรติ นิพนธ์เสวีธรรม, ประชาธิปไตยกับการใช้เงินและการประพฤตินิชอบทางการเมือง, หน้า 3.

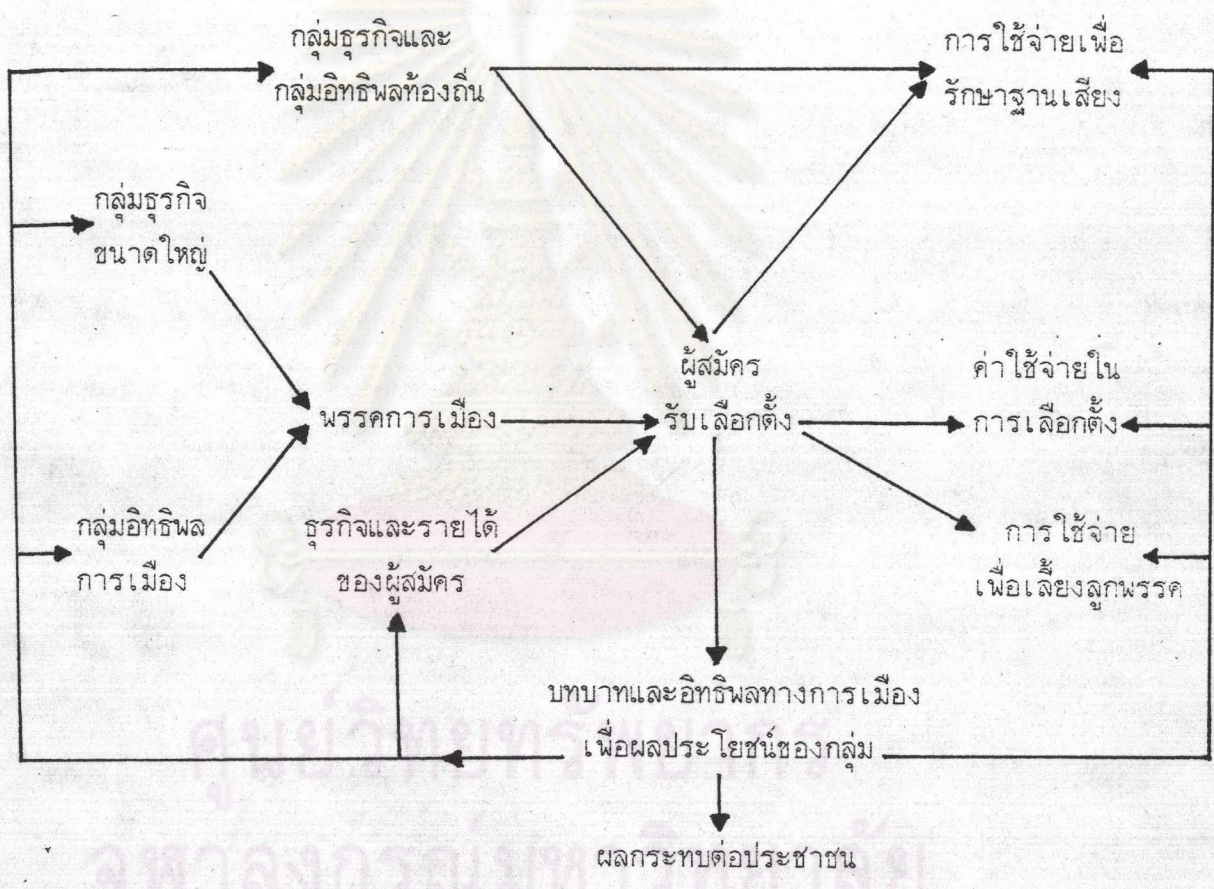
ประการที่สอง ในการหาเงินมาใช้จ่ายทางการเมืองนั้น อาจจะให้ผ่านตัวผู้สมัครเองหรือผ่านพรรคการเมือง หรือผ่านกลุ่มธุรกิจ หรือกลุ่มอิทธิพล ในสมัยก่อนมักจะทำด้วยเงินของตัวเองเป็นสิ่งสำคัญ แต่ในปัจจุบันมักจะใช้เงินจากพรรคการเมือง หรือกลุ่มอิทธิพลที่ให้การสนับสนุน กลุ่มอิทธิพลที่ให้การสนับสนุนนั้นจะมีทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ โดยจะให้เงินสนับสนุนแก่ตัวผู้สมัครเองโดยตรงหรือพรรคการเมือง ในระดับท้องถิ่น มักให้การสนับสนุนแก่ตัวผู้สมัครโดยตรง โดยไม่คำนึงถึงพรรคการเมือง ในการเลือกตั้งกลุ่มอิทธิพลหรือผู้ที่ให้การสนับสนุน จะทำการใช้จ่ายและหาเสียงหรือซื้อเสียง โดยไม่ผ่านตัวผู้สมัครเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายเลือกตั้ง การใช้จ่ายของกลุ่มอิทธิพลนั้นส่วนใหญ่จะเป็นการใช้จ่ายเพื่อแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเมืองกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ทำธุรกิจที่ไม่ค่อยถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนกลุ่มอิทธิพลในระดับชาติมักจะเป็นกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ หรือกลุ่มอิทธิพลการเมือง ซึ่งมักจะทำให้การสนับสนุนแก่พรรคการเมือง และนักการเมืองที่จะให้การสนับสนุนการดำเนินงานของตนหรือในบางครั้งเป็นผู้ที่อยู่ในอาณัติของตน ผลประโยชน์ที่กลุ่มธุรกิจได้รับนั้นมักจะเป็นในรูปของการกำหนดนโยบายหรือการได้รับสิทธิสัมปทานต่างๆ

ประการที่สาม เมื่อพรรคการเมืองและนักการเมืองได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งหรือเป็นผู้ที่เข้ามามีอำนาจบริหารประเทศ ก็จะต้องตอบแทนบุญคุณแก่ผู้ที่ให้การสนับสนุนตน การดำเนินการทางการเมืองมักจะคำนึงถึงผลประโยชน์ของกลุ่มอิทธิพลที่ให้การสนับสนุนมากกว่าผลประโยชน์ของประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนขาดการตื่นตัวทางการเมืองและสามารถใช้เงินซื้อเมื่อมีการเลือกตั้ง ดังนั้น นักการเมืองจึงให้ความสำคัญแก่นายทุนที่ให้การสนับสนุนมากกว่าประชาชนที่เป็นผู้เลือกตั้งตน¹⁰

จากพฤติกรรมทางการเมืองเลือกและกลไกการบริหารงานดังกล่าวจึงทำให้เห็นว่าประชาชนยังมีได้รับผลประโยชน์จากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากนัก ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญของการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.

แผนภูมิที่ 2
ระบบการหาเงินเพื่อใช้จ่ายทางการเมือง และการใช้อิทธิพลทางการเมือง

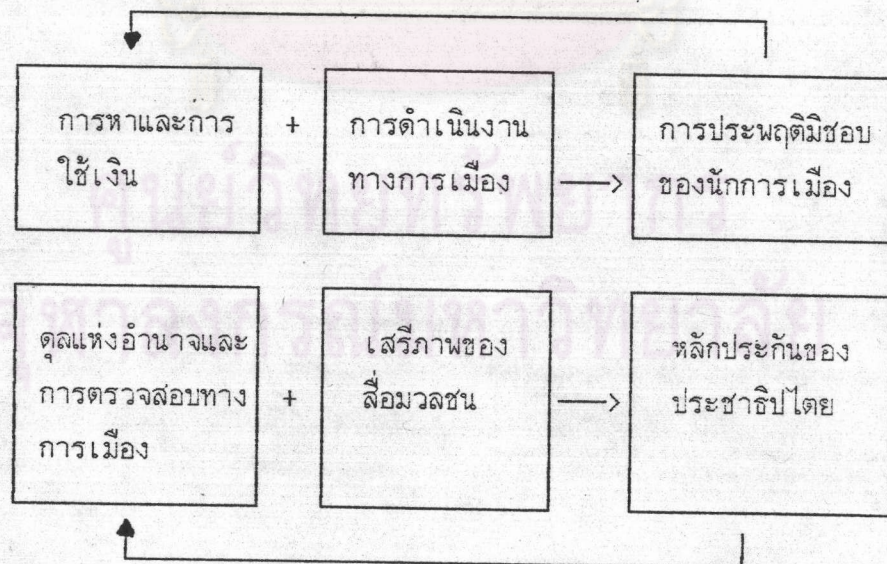
2. การทำธุรกิจการเมืองและการประพัตติมิชอบ

เมื่อระบบการเมืองมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการเลือกตั้งหรือการดำเนินงานทางการเมืองต้องมีการใช้จ่ายมากขึ้น นักธุรกิจ นักการเมือง และพรรคการเมืองก็จำเป็นต้องมีการหาเงินมาใช้จ่ายอย่างเป็นระบบมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันเศรษฐกิจของประเทศก็เจริญเติบโตและมีการดำเนินการที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น การกำหนดนโยบายหรือการดำเนินงานของรัฐบาลย่อมจะส่งผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นระบบการวิ่งเต้นเพื่อหาประโยชน์ของธุรกิจและผลประโยชน์ของนักการเมืองจึงมีการร่วมมือและประสานงานกันมากขึ้น การดำเนินการทางการเมืองดังกล่าวเมื่อขาดการถ่วงดุลแห่งอำนาจหรือขาดการตรวจสอบทางการเมืองก็เป็นช่องทางให้นักการเมืองร่วมมือกับนักธุรกิจประพัตติมิชอบ แสวงหาผลประโยชน์เพื่อกลุ่มของตนเองมากขึ้น โดยที่ผลเสียจากการกระทำดังกล่าวจะตกแก่ประชาชนส่วนใหญ่

ลักษณะการหาเงินและการประพัตติมิชอบทางการเมืองของนักการเมืองนั้นอาจจะพิจารณาได้ ซึ่งจะพิจารณาได้ดังนี้¹¹

แผนภูมิที่ 3

การใช้จ่ายเงินและการประพัตติมิชอบของนักการเมือง

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.

ประการแรก ถ้าปล่อยให้การดำเนินการทางการเมืองโดยขาดการตรวจสอบและการถ่วงดุลทางการเมือง ก็จะทำให้เกิดการเมืองใช้อำนาจในทางที่ไม่ชอบธรรมมากขึ้น ยิ่งนักการเมืองและนักธุรกิจร่วมมือกันใช้อำนาจทางการเมืองและอำนาจทางธุรกิจ แสวงหาผลประโยชน์เพื่อกลุ่มของตน ก็จะทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบและได้รับความเดือดร้อนมากขึ้น การประพฤตินิยมชอบของนักการเมืองส่วนใหญ่จะ ไม่เป็นการโดยละเอียดกฎหมาย แต่จะใช้อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองของตนโดยกำหนดนโยบาย หรือการดำเนินงานรัฐบาลที่ให้สิทธิและผลประโยชน์ส่งแก่กลุ่มของตน โดยที่การกระทำดังกล่าวจะเป็นผลเสียของประชาชนส่วนใหญ่

ประการที่สอง การสร้างอำนาจการถ่วงดุลหรือการตรวจสอบทางการเมือง และเสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยการรักษาผลประโยชน์ของประชาชน แม้ว่าการใช้เงินบวกกับอิทธิพลทางการเมืองจะก่อให้เกิดการประพฤตินิยมชอบการคอร์รัปชันก็ตาม แต่ถ้าในระบบการปกครองนั้นได้ให้สิทธิเสรีภาพอย่างเพียงพอแก่สื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารต่างๆ แล้ว ก็จะช่วยให้เกิดการถ่วงดุลและการตรวจสอบทางการเมืองมีมาก ซึ่งเป็นมาตรการสำคัญที่จะป้องกันนักการเมืองและนักธุรกิจมิให้แสวงหาผลประโยชน์ ดังนั้นถ้ารัฐบาลต้องการประชาธิปไตยอย่างแท้จริงแล้ว คำนึงถึงการดำเนินการในเรื่องของสื่อมวลชนและการสร้างระบบถ่วงดุลอำนาจทางการเมือง

ประการที่สาม เมื่อพิจารณาระบบเศรษฐกิจไทยซึ่งมีการเจริญเติบโตและพัฒนาก้าวไกลกว่าระบบการเมืองมากแล้ว จะพบได้ว่าระบบการเมืองและการประกอบธุรกิจทางการเมืองก่อให้เกิดผลเสียแก่ประชาชน และการปกครองในระบบประชาธิปไตยได้มาก ทั้งนี้เพราะเหตุว่าประเทศไทยเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิดกว้างแบบเศรษฐกิจต่างประเทศมาก เงินฝากหมุนเวียนในระบบธนาคารพาณิชย์มีมูลค่าประมาณ 900,000 ล้านบาท ใช้ออกประมาณ 500,000 ล้านบาท การค้าต่างประเทศมีสัดส่วนร้อยละ 60 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์

สถานการณ์ดังกล่าวสรุปได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในความยากจนและทำให้เงินเข้ามามีบทบาทในการเลือกตั้งได้ง่าย ดังนั้น ระบบกลไกเพื่อให้เกิดการตรวจสอบการถ่วงดุลทางการเมือง จึงเป็นไปได้ยาก นักการเมืองและนักธุรกิจจึงแสวงหาผลประโยชน์มิชอบได้ง่าย แต่ทั้งนี้การที่นักธุรกิจ เข้ามาเล่นการเมืองไม่ใช่เป็นเรื่องเสียหายและก็ได้ไม่ได้หมายความว่านักธุรกิจเหล่านั้นจะเป็นนักธุรกิจการเมืองทุกคน แต่เราหมายถึงพวกที่ลงทุนเล่นการเมืองเพื่อเข้ามาทำการเมืองเป็นธุรกิจ เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์และกำไรจากการเมือง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจ

การเลือกตั้งวันที่ 24 กรกฎาคม 2531 เป็นการเลือกตั้งครั้งที่ 15 ของการเมืองไทย เป็นการเลือกตั้งผสมที่ใช้ทั้งแบ่งเขตและรวมเขต การเลือกตั้งครั้งนี้มีพรรคการเมืองส่งผู้สมัครถึง 17 พรรค แต่ได้รับการเลือกตั้งเพียง 15 พรรคเท่านั้น โดยส่งผู้สมัครทั้งหมด 3,612 คน เนื่องจากมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนตามมาตรา 94 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2521 จึงถูกเพิกถอนการรับสมัคร 6 คน เหลือผู้สมัครเพียงแค่ว่า 3,606 คน การเลือกตั้งครั้งนี้กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 357 คน เพิ่มจากเดิม 10 คน¹²

พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งสูงสุด คือ พรรคพลังธรรม 319 คน และพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งน้อยที่สุดคือ พรรคเสรีนิยม จำนวน 180 คน และจากผลการเลือกตั้ง พรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาสูงที่สุดตามลำดับปรากฏดังนี้¹³

¹² กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง, "ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการเลือกตั้ง 24 กรกฎาคม 2531," เทศาภิบาลฉบับพิเศษ เลือเลือกตั้ง 24 กรกฎาคม 2531 (กรกฎาคม 2531) : 221-229.

¹³ มนุชญ์ วัฒนโกเมร, ข้อมูลพื้นฐานพรรคการเมืองปัจจุบันและพรรคการเมืองกับการเลือกตั้ง ปี 2531 (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมนิติศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2531) , หน้า 130.

(1) พรรคชาติไทย	ได้ 87 ที่นั่ง	คิดเป็นร้อยละ 24.37
(2) พรรคกิจสังคม	ได้ 54 ที่นั่ง	คิดเป็นร้อยละ 15.31
(3) พรรคประชาธิปัตย์	ได้ 48 ที่นั่ง	คิดเป็นร้อยละ 13.45
(4) พรรครวมไทย	ได้ 35 ที่นั่ง	คิดเป็นร้อยละ 9.80
(5) พรรคประชากรไทย	ได้ 31 ที่นั่ง	คิดเป็นร้อยละ 8.68
(6) พรรคราษฎร	ได้ 21 ที่นั่ง	คิดเป็นร้อยละ 5.88
(7) พรรคประชาชน	ได้ 19 ที่นั่ง	คิดเป็นร้อยละ 5.32
(8) พรรคปวงชนชาวไทย	ได้ 17 ที่นั่ง	คิดเป็นร้อยละ 4.76
(9) พรรคพลังธรรม	ได้ 14 ที่นั่ง	คิดเป็นร้อยละ 3.92
(10) พรรคกิจประชาคม	ได้ 9 ที่นั่ง	คิดเป็นร้อยละ 2.52
(11) พรรคก้าวหน้า	ได้ 8 ที่นั่ง	คิดเป็นร้อยละ 2.24
(12) พรรคมวลชน	ได้ 5 ที่นั่ง	คิดเป็นร้อยละ 1.40
(13) พรรคสหประชาชาติไทย	ได้ 5 ที่นั่ง	คิดเป็นร้อยละ 1.40
(14) พรรคเสรีนิยม	ได้ 3 ที่นั่ง	คิดเป็นร้อยละ 0.84
(15) พรรคพลังสังคมประชาธิปไตย	ได้ 1 ที่นั่ง	คิดเป็นร้อยละ 0.28

จากผลการเลือกตั้ง ทำให้พรรคชาติไทยที่มีฐานมาจากนักธุรกิจชั้นนำของไทย สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้สำเร็จ โดยรวบรวมพรรคการเมือง 6 พรรค คือ พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคประชาธิปัตย์ พรรคราษฎร พรรคสหประชาชาติไทย และพรรคมวลชน การวิเคราะห์ของพรรคทั้ง 6 พรรคที่เข้าร่วมรัฐบาลนั้น จะพบว่าทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพพอสมควร เพราะสามารถมีเสียงรวมกันถึง 199 เสียงจากเสียงในสภาผู้แทนราษฎร

จากการศึกษาการเลือกตั้งในครั้งนี้ พบว่า ผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจหรือมีความสัมพันธ์และผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจทั้งสิ้น จำนวน 214 คน ดังมีรายชื่อแยกตามพรรคฝ่ายรัฐบาลและพรรคฝ่ายค้าน ต่อไปนี้

พรรคชาติไทย

	ชื่อ	จังหวัด	เขต
1.	นายกมล จิระพันธ์วานิชย์	ลพบุรี	1
2.	นายกิตติศักดิ์	อุตรธานี	2
3.	นายกร ทัพพะรังษี	นครราชสีมา	4
4.	นายจิระ มังคลรังษี	ราชบุรี	1
5.	นายชวลิต มหาจันทร์	ชัยภูมิ	1
6.	นายชาญชัย ปทุมารักษ์	นครปฐม	2
7.	นายชาญชัย พรหมสาชา ณ สกลนคร	สกลนคร	1
8.	พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ	นครราชสีมา	1
9.	นายชูชาติ หาญสวัสดิ์	ปทุมธานี	1
10.	นายชูชีพ หาญสวัสดิ์	ปทุมธานี	1
11.	นายเชาวลิต สุขสวัสดิ์	อุตรดิตถ์	1
12.	นายตุลิต รังคสิริ	แพร่	1
13.	นายตอสู ลัทธิกุล	บุรีรัมย์	2
14.	นายถวิล จันทร์ประสงค์	นนทบุรี	2
15.	นายแถม ตีบุญมี ณ ชุมแพ	ขอนแก่น	4
16.	จ.ส.อ.ทรงธรรม ปัญญาดี	เชียงราย	1
17.	นายทรงยศ รามสูต	หนองคาย	1
18.	นายทวีช กลิ่นประทุม	ราชบุรี	2
19.	นายนิยม วรปัญญา	ลพบุรี	2
20.	นายบรรหาร ศิลปอาชา	สุพรรณบุรี	1
21.	นายบุญส่ง สมใจ	ปราจีนบุรี	1
22.	นายบุญเลิศ สว่างกุล	แม่ฮ่องสอน	1
23.	นายบุญเสริม ถาวรกุล	พิจิตร	1

ชื่อ	จังหวัด	เขต
24. นายบุญเอื้อ ประเสวีรัฐสุวรรณ	สุพรรณบุรี	1
25. นายบุรินทร์ หิรัญบุรณะ	ปราจีนบุรี	2
26. นายประทวน รมยานนท์	เชียงราย	2
27. นายประภัตร โปธสุธน	สุพรรณบุรี	2
28. นายประมวล สภาวาส	พระนครศรีอยุธยา	1
29. นายประมาณ อติเรกสาร	สระบุรี	1
30. นายประสานคร บัญมี	นครปฐม	1
31. นายประเสวีรัฐ สุขวัฒน์	สมุทรปราการ	2
32. นายบัญญัติ เกษรทอง	เพชรบูรณ์	1
33. นายปิยะ อังกินันทน์	เพชรบุรี	1
34. นางพวงเล็ก บุญเชียง	พะเยา	1
35. นายพิชิต ธีระรัชตานนท์	บุรีรัมย์	3
36. น.ส. พูนสุข โลหะโชติ	น่าน	1
37. นายพลสวัสดิ์ โหดระไวคยะ	อุบลราชธานี	1
38. นายไพโรจน์ เครือรัตน์	ศรีสะเกษ	1
39. นายภิมุข อังกินันทน์	เพชรบุรี	1
40. นายยุทธ อังกินันทน์	เพชรบุรี	1
41. นายเรวัตติ ลิรินกุล	กาญจนบุรี	2
42. นายเรวัตติ จินดาพล	ภูเก็ต	1
43. นายวิทยา เทียนทอง	ปราจีนบุรี	2
44. นายวิฑูร หลั่งจิ	สตูล	1
45. นายวิรัช รัตนเศรษฐ	นครราชสีมา	4
46. นายวิเศษ ใจใหญ่	ประจวบคีรีขันธ์	1
47. นายวีรพร ลิทธิธรรม	นครพนม	2
48. นางศิริพันธ์ จุริมาศ	ร้อยเอ็ด	1
49. นายศุภสิทธิ์ เตชะตานนท์	ขอนแก่น	2

	ชื่อ	จังหวัด	เขต
50.	นายสมศักดิ์ ปรีศนันท์กุล	อ่างทอง	1
51.	นายสมาน ภุมมะกาญจนะ	ปราจีนบุรี	1
52.	นายสอาด ปิยวรรณ	ลำปาง	1
53.	นายสำเภา ประจวบเหมาะ	ประจวบคีรีขันธ์	1
54.	นายสีหนาท ฤาชาย	ชัยภูมิ	2
55.	นายสุขุม เลาวันย์ศิริ	นครราชสีมา	5
56.	นายสุชน ชามพูนท	พิษณุโลก	1
57.	นายสุชาติ ตันเจริญ	ฉะเชิงเทรา	2
58.	นายสุนทร วิลาวัลย์	ปราจีนบุรี	1
59.	นายสุรพันธ์ ชินวัตร	เชียงใหม่	1
60.	นายเสนาะ เทียนทอง	ปราจีนบุรี	2
61.	นายเสน่ห์ โลรินทร์	สกลนคร	1
62.	นายเสริมศักดิ์ การุญ	ระยอง	1
63.	จ.ส.อ.อนันต์ สุขสันต์	ชัยนาท	1
64.	นายอนูวรรณ วัฒนพงศ์ศิริ	บุรีรัมย์	3
65.	นายอุดมศักดิ์ ทั้งทอง	ประจวบคีรีขันธ์	1
66.	นายอนุรักษ์ จุรีมาศ	ร้อยเอ็ด	1
67.	นายเอี่ยม ทองใจสด	เพชรบูรณ์	2

ศูนย์วิจัยทรัพยากรป่าไม้
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พรรคกิจสังคม

	ชื่อ	จังหวัด	เขต
1.	นายกุลศล หมีเทศ	สุโขทัย	1
2.	นายกำชุง ประภากรแก้วรัตน์	ชัยภูมิ	3
3.	นายจรรณู งามพิเชษฐ์	ชลบุรี	2
4.	นายเจีย กักณล	สมุทรสาคร	1
5.	นายชวลิต โอสถานุเคราะห์	ขอนแก่น	2
6.	นายชาติรี นิริยะกิจไพบูลย์	อุบลราชธานี	2
7.	นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์	อุบลราชธานี	1
8.	นายถาวร ตรีรัตน์ณรงค์	ชลบุรี	2
9.	นายทวี ไกรคุปต์	ราชบุรี	1
10.	นายทองหยด จิตตวิริยะ	ระนอง	1
11.	นายเทอดธรรม อัมราลิขิต	ชลบุรี	1
12.	นายธนา เมตตาริกานนท์	อุบลราชธานี	3
13.	นายธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่	เชียงใหม่	1
14.	นายนิคม แสนเจริญ	ชลบุรี	1
15.	นายนิรันดร์ นาเมืองรักษ์	ร้อยเอ็ด	3
16.	นายบุญพันธ์ แซ้วดณะ	พระนครศรีอยุธยา	2
17.	นายประพาส ลิมปะพันธ์	สุโขทัย	2
18.	นายประยุทธ ศิริพาณิชย์	มหาสารคาม	2
19.	นายพงส์ สารสิน	ขอนแก่น	3
20.	นายภิญญา ช่วยปลอด	สุราษฎร์ธานี	2
21.	นายมนตรี พงษ์พาณิชย์	พระนครศรีอยุธยา	1
22.	นายยรรยง ร่วมพัฒนา	สุรินทร์	2

	ชื่อ	จังหวัด	เขต
23.	นายระวี หิรัญโชติ	ร้อยเอ็ด	2
24.	นายวารินทร์ ลิ่มศักดิ์ากุล	เชียงใหม่	3
25.	นายวุฒิชัย สงวนวงศ์ชัย	ชัยภูมิ	3
26.	นายสมศักดิ์ เทพสุทิน	สุโขทัย	1
27.	นายสันติ ชัยวีรตนะ	ชัยภูมิ	1
28.	นายสิน กุมภะ	ระยอง	1
29.	นายสุบิน บินชยัน	เชียงใหม่	1
30.	นายสุวิชัย เจียมเจริญอุตมดี	สกลนคร	2
31.	นายอดิศักดิ์ โภคกุลกานนท์	อุบลราชธานี	4
32.	จ. ส. ต. อนันต์ เรืองกุล	สงขลา	2
33.	นายอัมพล จันทรเจริญ	มหาสารคาม	1
34.	นายอำนาจ ยศสุข	เชียงใหม่	3
35.	นายอุตร ตันติสุนทร	ตาก	1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พรรคประชาธิปัตย์

	ชื่อ	จังหวัด	เขต	
1.	นายจรินทร์	ลักษณะวิศิษฐ์	พังงา	1
2.	นายเจริญ	คันธวงศ์	กรุงเทพ	6
3.	นายชวิน	เป้าอารีย์	กาญจนบุรี	2
4.	นายโตก	รอดรักษา	พิจิตร	2
5.	นายไตรรงค์	สุวรรณคีรี	สงขลา	3
6.	นายทวี	สุระบาล	ตรัง	1
7.	นายเทอดพงษ์	ไชนันท์	ตาก	1
8.	นายนิพนธ์	พร้อมพันธ์	นครราชสีมา	5
9.	พ.ต.ท.บุญเลิศ	เลิศปรีชา	นครนายก	1
10.	นายประจวบ	ไชนสาส์น	อุตรธานี	4
11.	นายพรเทพ	เดชะไมบูลย์	บุรีรัมย์	1
12.	นายพิจิตต	รัตตกุล	กรุงเทพ	5
13.	นายพิชัย	รัตตกุล	กรุงเทพ	6
14.	นายไพโรจน์	เจลิยวงศ์ศักดิ์	ยะลา	1
15.	นายรักเกียรติ	สุขชนะ	อุตรธานี	4
16.	นายสงบ	ทิพย์มณี	สงขลา	1
17.	พันโทสนั่น	ชจรประศาสน์	พิจิตร	2
18.	นายวิชัย	เอี่ยมวงศ์	อุตรธานี	3
19.	นายสนั่น	พยัคฆกุล	นครราชสีมา	2
20.	นายสมนเล้าะ	โปชะรี	สงขลา	3
21.	นายสมมาศ	แยงสวัสดิ์	มหาสารคาม	2
22.	นายสัมพันธ์	ทองสมัคร	นครศรีธรรมราช	1

ชื่อ	จังหวัด	เขต
23. นายสุรชาติ ชำนาญศิลป์	อุดรธานี	2
24. นายสุรศักดิ์ บัวขาว	อุบลราชธานี	4
25. นายเสนอ พึ่งเจียม	กำแพงเพชร	2
26. นายเสนาะ พึ่งเจียม	กำแพงเพชร	2
27. นายอำนาจ ปะติเส	มหาสารคาม	2
28. นายเอก ทินสุวรรณ	สมุทรสาคร	1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พรรคราษฎร

ชื่อ	จังหวัด	เขต
1. นายแก้ว บัวสุวรรณ	เพชรบูรณ์	2
2. นายเงิน บุญสุภา	สระบุรี	1
3. นายบัญญัติ วงษ์ประยูร	สระบุรี	1
4. นายบุญถึง ผลพานิชย์	นครราชสีมา	1
5. นายประสม ประคณศึกษาพันธ์	ขอนแก่น	1
6. นายไพฑูรย์ แก้วทอง	พิจิตร	1
7. นายวัฒนา อัคร์วเหม	สมุทรปราการ	1
8. นายวิศิษฐ์ ไชลิตานนท์	เพชรบูรณ์	1
9. นายสมชาย สาดิษฐ์	สมุทรปราการ	1
10. นายสมพร อัคร์วเหม	สมุทรปราการ	2
11. นายเสกสรร แสงภูมิ	สุรินทร์	2
12. นายอุดมศักดิ์ อุษชิน	พิษณุโลก	1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พรรคสหประชาชาติไทย

	ชื่อ	จังหวัด	เขต
1. นายประเทือง	คำประกอบ	นครสวรรค์	3
2. พ.อ.พล	เริงประเสริฐวิทย์	อุทัยธานี	1

พรรคมวลชน

	ชื่อ	จังหวัด	เขต
1. นายเฉลิม	อยู่บำรุง	กรุงเทพ	11

พรรครวมไทย

	ชื่อ	จังหวัด	เขต
1.	นายชิววิทย์ จิตรสกุล	แพร่	1
2.	นายเชวง วงศ์ใหญ่	พะเยา	1
3.	นายณรงค์ วงศ์วรรณ	แพร่	1
4.	นายประสิทธิ์ นิตุกรกิจจา	นครสวรรค์	1
5.	นายประ โภชน์ สภาวสุ	ศรีสะเกษ	2
6.	นายไพโรจน์ โล่ห์สุนทร	ลำปาง	1
7.	นายมงคล จงสุทธนามณี	เชียงราย	1
8.	นายมานะ แพรสกุล	เชียงใหม่	2
9.	นายมาโนช เข้าวรัตน์	มหาสารคาม	1
10.	นายเรืองวิทย์ ลิกค์	กำแพงเพชร	1
11.	นายวิชาญ ไพบูลย์สิริรัตน์	พะเยา	1
12.	นายวีรพล มุตตามระ	เชียงราย	1
13.	นายสมบัติ ศรีสุรินทร์	สุรินทร์	3
14.	นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์	เชียงใหม่	2
15.	นายสยาม รามสูต	เชียงใหม่	3
16.	นายสวัสดิ์ คำประกอบ	นครสวรรค์	2
17.	นายสังวาลย์ วงศ์วรรณ	ลำพูน	1
18.	เรือดริสพจน์ ตั้งตระกูล	เพชรบูรณ์	2
19.	นายสุวิทย์ คุณกิตติ	ขอนแก่น	3
20.	นายสมบูรณ์ วันไชยธนวงศ์	เชียงราย	2

พรรคประชากรไทย

	ชื่อ	จังหวัด	เขต
1.	นายโกศล ไกรฤกษ์	พิษณุโลก	2
2.	นายจตุติ ไกรฤกษ์	พิษณุโลก	2
3.	นายเชษฐ เช่าววิศิษฐ	กรุงเทพ	7
4.	นายธวัชชัย อนามพงษ์	จันทบุรี	1
5.	นายประกอบ สังข์โต	นนทบุรี	1
6.	นายประชุม รัตน์เพียร	นนทบุรี	2
7.	นายประวัฒน์ อุตตะโมทย์	จันทบุรี	1
8.	นายประเสวีจิว ม่วงศิริ	กรุงเทพ	9
9.	นางปวีณา หงสกุล	กรุงเทพ	13
10.	นายมงคล กิมสุนจันทร์	กรุงเทพ	4
11.	นายมานะศักดิ์ อินทรโกมลย์สุด	กรุงเทพ	10
12.	นายยิ่งพันธ์ มนะสิการ	พิษณุโลก	1
13.	นายวโรทัย ภิญโญศาสตร์	จันทบุรี	1
14.	นายสนม เปียร์นนท์	นนทบุรี	1
15.	นายสมิคร สุนทรเวช	กรุงเทพ	1
16.	นายสมิตร สุนทรเวช	กรุงเทพ	13
17.	นายสุวัฒน์ วรรณศิริกุล	กรุงเทพ	9
18.	นายสัญญา สัตริบุตร	กรุงเทพ	12
19.	นายสนิท กุลเจริญ	สมุทรปราการ	1
20.	นายอุส่าห์ สระมาลา	กรุงเทพ	20

พรรคประชาชน

ชื่อ	จังหวัด	เขต
1. นายจาดูรนต์ ฉายแสง	ฉะเชิงเทรา	1
2. นายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์	นครราชสีมา	3
3. นายธนิธ ไตรวุฒิ	ตราด	1
4. นายนิกร จำนง	สงขลา	1
5. นายประสาร ตำนกุล	นครราชสีมา	2
6. นายปรีชา บุญมี	ปัตตานี	1
7. นายพิชัย มงคลวิรุกุล	กาฬสินธุ์	1
8. นายพิทักษ์ รังษีธรรม	ตรัง	1
9. นายสวัสดิ์ สืบสายพรหม	ศรีสะเกษ	2

พรรคปวงชนชาวไทย

ชื่อ	จังหวัด	เขต
1. นายต๋น จินตะเวช	อุบลราชธานี	2
2. ร.ต. บุญยง วัฒนพงศ์	อุตรดิตถ์	1
3. นายประชา บุญเนตร	เลย	1
4. นายประทีป กรีทาเวช	นครราชสีมา	3
5. นายวิเชียร ชาวขำ	อุดรธานี	2
6. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	นครราชสีมา	1

พรรคพลังธรรม

ชื่อ	จังหวัด	เขต
1. นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์	กรุงเทพ	3
2. พ.อ. บุญศักดิ์ โพธิ์เจริญ	สิงห์บุรี	1
3. นายประพันธ์ หุดะสิงห์	กรุงเทพ	6
4. นายพินิจ จันท์สมบูรณ์	กาญจนบุรี	1
5. นายไพโรจน์ ท่งทอง	อุทัยธานี	1
6. นายอาจอง ชุ่มสาย ณ ออยุธยา	กรุงเทพ	5

พรรคกิจประชาคม

ชื่อ	จังหวัด	เขต
1. นายจรัส พิวช่วย	เพชรบูรณ์	1
2. นายดลิต โสภิตชา	อุบลราชธานี	4
3. นายบุญชู ไรจนเสถียร	นครสวรรค์	2
4. นายอาทิตย์ อูไรรัตน์	ฉะเชิงเทรา	1

พรรคก้าวหน้า

ชื่อ	จังหวัด	เขต
1. นายไชยยศ สะสมทรัพย์	นครปฐม	1
2. นายตรงค์ สิงห์โตทอง	ชลบุรี	2
3. นายเผด็จชัย สะสมทรัพย์	นครปฐม	2

พรรคเสรีนิยม

ชื่อ	จังหวัด	เขต
1. นายวุฒิพงษ์ เหลืองอุดมชัย	บุรีรัมย์	1

ตารางที่ 1
เปรียบเทียบผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจและพรรคการเมืองต่างๆ

พรรค	จำนวน ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้ง	จำนวน ส.ส. ที่มาจากนักธุรกิจ	คิดเป็นร้อยละ นักธุรกิจ/ส.ส. ในพรรค
ชาติไทย	87	67	77.01
กิจสังคม	54	35	64.81
ประชาธิปัตย์	48	28	58.33
รวมไทย	35	20	57.14
ประชากรไทย	31	20	64.52
ราษฎร	21	12	57.14
ประชาชน	19	9	47.37
ปวงชนชาวไทย	17	6	35.29
พลังธรรม	14	6	42.86
กิจประชาคม	9	4	44.44
ก้าวหน้า	8	3	37.5
มวลชน	5	1	20
สหประชาชาติไทย	5	2	40
เสรีนิยม	3	1	33.33
พลังสังคมประชาธิปไตย	1	-	-
รวม	357	214	

ตารางที่ 2

ผู้แทนราษฎรคะแนนสูงสุด 10 อันดับแรก

ลำดับ	ชื่อ	พรรค	จังหวัด	คะแนน ใหม่ (2531)	คะแนน เดิม (2531)	อาชีพ
1.	สอาด ปิยวรรณ	ชาติไทย	ลำปาง	157,211	81,752	นักธุรกิจ
2.	ณรงค์ วงศ์วรรณ	รวมไทย	แพร่	155,083	156,698	นักธุรกิจ
3.	ดุสิต รังคสิริ	รวมไทย	แพร่	136,019	125,550	นักธุรกิจ
4.	น.ส.พูนสุข โลหะโชติ	ชาติไทย	น่าน	134,849	42,663	นักธุรกิจ
5.	วิชาญ ไพบูลย์สิริรัตน์	รวมไทย	พะเยา	131,896	ส.ส.ใหม่	นักธุรกิจ
6.	บรรหาร ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	120,149	151,096	นักธุรกิจ
7.	ชววิทย์ จิตรสกุล	รวมไทย	แพร่	118,223	115,957	นักธุรกิจ
8.	อุดมศักดิ์ ทังทอง	ชาติไทย	ประจวบคีรีขันธ์	114,673	72,933	นักธุรกิจ
9.	ลำเภา ประจวบเหมาะ	ชาติไทย	ประจวบคีรีขันธ์	113,682	74,354	นักธุรกิจ
10.	เจริญ เชาวน์ประยูร	รวมไทย	เชียงใหม่	107,273	101,480	-

คณะรัฐมนตรีที่มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นนักธุรกิจ

ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2531 ผลจากการดำเนินการทางการเมืองรวมพรรคการเมืองจำนวนหนึ่งเพื่อทำหน้าที่รัฐบาล พรรคชาติไทยซึ่งมีที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด ทำหน้าที่เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2531 พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ 17 และต่อมาเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2531 จึงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งรัฐมนตรี และในจำนวนคณะรัฐมนตรีชุดนี้ เป็นผู้แทนราษฎรที่มาจากอาชีพนักธุรกิจ จำนวน 34 คน ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

นายพงส์	สารสิน	เป็นรองนายกรัฐมนตรี
นายนิชัย	รัตตกุล	เป็นรองนายกรัฐมนตรี
นายบุญเอื้อ	ประเสริฐสุวรรณ	เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
นายกร	ทัพพะรังสี	เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
นายอนุวรรตน์	วัฒนพงศ์ศิริ	เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
นายไชยศิริ	เรืองกาญจนเศรษฐ์	เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
พันเอกพล	เรืองประเสริฐวิทย์	เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
ร้อยตำรวจเอกเฉลิม	อยู่บำรุง	เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
พลตรีชาติชาย	ชุณหะวัณ	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
นายประมวล์	สภาวสุ	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
นายสุชัน	ชามพูนท	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
นายนิพนธ์	พร้อมพันธุ์	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
พันโทสนั่น	ชจรประศาสน์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
นายเจริญ	คันธวงศ์	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
นายอุดมศักดิ์	ทั้งทอง	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
นายอุดร	ตันติสุนทร	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
นายมนตรี	พงษ์พานิช	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
นายนิคม	แสนเจริญ	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
นายเอนก	ทับสุวรรณ	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
นายประทวน	รมยานนท์	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

นายสุบิน	ปิ่นชยัน	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
นายภิญญา	ช่วยปลอด	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
นายชูชีพ	หาญสวัสดิ์	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
พลตรีประมาณ	อดิเรกสาร	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
นายเสนาะ	เทียนทอง	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
นายสันติ	ชัยวิรัตน์	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
นายไตรรงค์	สุวรรณศิริ	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
นายวัลลภา	อัศวเหม	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
นายประจวบ	ไชยสาส์น	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์
นายบรรหาร	ศิลป์อาษา	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
นายดุสิต	รังคสิริ	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
นายไพฑูรย์	แก้วทอง	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
นายทวิช	กลินประทุม	เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
ร้อยตรีประภาส	ลิมปะพันธ์	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศ

จากรายชื่อรัฐมนตรีข้างต้นจะเห็นได้ว่า นักธุรกิจชั้นนำ นอกจากจะมีบทบาทในการเป็นผู้แทนราษฎรแล้ว ยังมีบทบาทในคณะรัฐมนตรีอย่างมาก โดยเฉพาะสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ

1. การเป็นรัฐมนตรี นักธุรกิจซึ่งเป็นผู้สนับสนุนพรรคการเมือง อาจเป็นสมาชิกในพรรคการเมืองนั้น หรือเป็นผู้มีตำแหน่งสำคัญในพรรค เช่น หัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค ฯลฯ และเมื่อได้เข้าร่วมในการจัดตั้งรัฐบาล นักธุรกิจการเมืองเหล่านี้ก็มักจะได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรี เช่น นายพจน์ สารสิน (พรรคกิจสังคม) เป็นรองนายกรัฐมนตรี, นายมนตรี พงษ์พานิช (พรรคกิจสังคม) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม นายพิชัย รัตตกุล (พรรคประชาธิปัตย์) เป็นรองนายกรัฐมนตรี, พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ (พรรคชาติไทย) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นต้น

รูปแบบของการเข้ามาเป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลเช่นนี้ เป็นรูปแบบวิธีการที่ชัดเจนที่สุดที่ชี้ถึงการที่คณะรัฐมนตรีมีสถานะเป็นตัวแทนของฝ่ายกลุ่มทุน กลุ่มนักธุรกิจที่มีบทบาททางการเมืองในศูนย์กลางของอำนาจทางการเมือง คือการเป็นสมาชิกในคณะรัฐมนตรีนั้น ไม่ได้เพิ่งเริ่มปรากฏเมื่อใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 แต่กลุ่มนักธุรกิจนี้สามารถเข้าถึงศูนย์กลางอำนาจนี้มาแล้วบ้าง ตั้งแต่

ในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม แล้วได้เพิ่มจำนวนขึ้นในยุคประชาธิปไตย ในรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และมีจำนวนสูงสุดในสมัย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

2. การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคร่วมรัฐบาล เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่พลังฝ่ายนักธุรกิจจะสามารถมีบทบาททางการเมือง นักธุรกิจที่เข้ามาเล่นการเมือง โดยลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร และเป็นฝ่ายรัฐบาล ก็สามารถมีอิทธิพลต่อแนวนโยบายของรัฐบาลได้ และนักธุรกิจการเมืองเหล่านี้ก็ยังสามารถถูกคัดเลือกให้ร่วมในคณะรัฐมนตรีได้ เช่น นายนิคม แส่นเจริญ ฯลฯ ซึ่งสนับสนุนและเป็นผู้แทนราษฎรของพรรคกิจสังคม

3. การเป็นกลุ่มนักธุรกิจที่ร่วมทุนดำเนินธุรกิจกับพรรคการเมือง เช่น กลุ่มเตชะไพบูลย์ โสภณพิช รัตนรักษ์ ร่วมดำเนินธุรกิจกับพรรคชาติไทย ทางนายบรรหาร ศิลปอาชา พลตรีประมาณ อติเรกสาร ร่วมดำเนินธุรกิจกับตระกูล ศรีเฟื่องฟุ้ง พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ร่วมธุรกิจกับตระกูล จิรชานนท์ นายมนตรี พงษ์พานิช ทำกิจการค้าข้าวร่วมกับ นายบุญพันธ์ แซ่วัดนะ แห่งบริษัท มณีพันธ์

4. การรวมเป็นกลุ่มผลประโยชน์ หรือกลุ่มอิทธิพลที่สามารถมีบทบาทเรียกร้องทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากการเข้าไปมีบทบาทโดยตรงทางการเมือง หรือการสนับสนุนพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลแล้ว กลุ่มนักธุรกิจยังสามารถมีอิทธิพลทางการเมืองได้โดยการรวมตัวกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ หรือกลุ่มอิทธิพล ซึ่งสามารถมีอิทธิพลต่อการกำหนดแนวนโยบายของรัฐบาลได้ เช่น การเป็นสมาคมการค้า สมาคมอุตสาหกรรม ประเภทต่างๆ สมาคมนักธุรกิจต่างๆ เป็นต้น

5. การจัดสรรตำแหน่งตามสัดส่วน ในการจัดตั้งคณะรัฐมนตรี ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีในแต่ละพรรคการเมืองที่เข้าร่วมรัฐบาล จะต้องแบ่งสรรตำแหน่งรัฐมนตรีตามสัดส่วนของแต่ละพรรค เมื่อเป็นเช่นนี้ นักธุรกิจเหล่านี้มักจะมีตำแหน่งที่สำคัญๆ ในระดับผู้บริหารของพรรค จึงมีโอกาที่จะได้เสนอชื่อให้รับตำแหน่งรัฐมนตรีมากกว่าสมาชิกพรรคคนอื่นๆ

สาเหตุทั้ง 5 ประการ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เกือบจะเรียกได้ว่าเป็นยุคของการเมืองในปัจจุบันนี้ ความสามารถและความอาวุโสทางการเมืองจะเป็นปัจจัยรองลงมาจาก การบริจาคเงินช่วยพรรคการเมือง เพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งรัฐมนตรี สมาชิกหรือนักธุรกิจคนใดบริจาคเงินเข้าพรรคมาก ก็จะได้ตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นการแลกเปลี่ยน หรือสมาชิกและนักธุรกิจคนใด

นำพาลูกทิมเข้ามาในสภาผู้แทนราษฎรได้มากเท่าไร ก็ได้ตำแหน่งรัฐมนตรีเหมือนกันตามที่โควตา กำหนดไว้ 4 ต่อ 1 บ้าง 5 ต่อ 1 บ้าง หรือ 6 ต่อ 1

การปรับคณะรัฐมนตรีหรือการจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีแต่ละครั้งนั้น สมาชิกหรือนักธุรกิจคนใดที่บริจาคเงินให้พรรคมาก ก็เรียกได้ว่ามีบทบาทในการสรรหาตัวรัฐมนตรีและเลือกกระทรวงได้ตามสะดวก ฉะนั้นผู้แทนราษฎรคนใดสังกัดกลุ่มของผู้มีอิทธิพลทางธุรกิจในพรรคค่ายไหน ก็มีสิทธิ์ที่จะได้รับการเลือกสรรด้วย และสาเหตุที่นักธุรกิจอยากเข้ามามีตำแหน่งในคณะรัฐมนตรี ดูเหมือนคำกล่าวของนายสันติ ชัยวิรัตนะ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่ยืนยันต่อประชาชน พอจะตอบถึงสาเหตุนี้ได้ โดยนายสันติได้ถึงวิธีการหาเงินเข้าพรรคกิจสังคมจำนวน 500 ล้านบาท ที่รัฐมนตรีของพรรคจะต้องทำ จะด้วยเหตุผลในการเป็นรัฐมนตรีให้ยืนยาวหรือด้วยเหตุผลที่จะต้องร่วมกันสะสมเงินกองทุนสำหรับการเลือกตั้งในสมัยหน้า ซึ่งหมายถึงจะต้องให้พรรคได้รับเลือกตั้งมากที่สุด และเป็นแกนหนึ่งในการจัดตั้งรัฐบาล เหตุการณ์ในครั้งนั้น ย่อมแสดงว่าตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นแหล่งแสวงหาผลประโยชน์ของนักธุรกิจ และสถานที่ติดตามมาหาใช้การแสดงความสามารถเพื่อรับใช้ประเทศชาติหรือประชาชนไม่ หากเป็นความพยายามอย่างเต็มกำลังในการถนอมทุนคืนเพื่อหาเงินเข้ากระเป๋าของตนเองและเข้าพรรค

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3
จำนวนนักธุรกิจชั้นนำในคณะรัฐมนตรีแต่ละชุด

คณะรัฐมนตรีชุดที่	จำนวนบุคคลในคณะรัฐมนตรี	เป็นนักธุรกิจชั้นนำ	ร้อยละ	
ป.พิบูลสงคราม	21	32	3	9.3
	22	28	2	7.1
	23	15	1	6.7
	24	25	1	4.0
	25	31	1	3.3
	26	30	1	3.3
พจน์	27	28	1	3.6
ถนอม	28	36	4	11.1
สฤษดิ์	29	18	-	-
ถนอม	30	22	-	-
	31	28	2	7.2
	32	29	3	10.3
สัญญา	33	27	1	3.7
	34	31	3	9.7
เสนีย์	35	29	8	27.5
ศิกฤทธิ	36	32	19	59.4
เสนีย์	37	28	11	39.3
	38	31	12	38.7
ธานินทร์	39	18	1	5.5
เกรียงศักดิ์	40	33	5	15.2
	41	40	6	15.0
	42	23	5	21.7
เปรม	43	36	18	50.0
	44	39	11	28.2
	45	41	16	39.0
เปรม	46	43	18	41.8
	47	45	23	51.1

ธุรกิจนำการเมืองในสมัย พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ

เมื่อ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ตัดสินใจยุบสภาผู้แทน เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2531 ประกาศให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 24 ก.ค. ปีเดียวกัน ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่อุบัติขึ้นมาในห้วงนั้นก็คือ นักการเมืองทั้งหลายต่างวิ่งวุ่นย้ายพรรคกันชวักไขว่เพื่อหาแหล่งที่เกื้อหนุนด้านปัจจัยในการเลือกตั้งแก่ตนเองให้มากที่สุด เพราะในความรู้สึกของนักการเมืองแต่ละคนในขณะนั้นก็คือ "เงิน" จะเป็นปัจจัยชี้ขาดการเลือกตั้งมากที่สุด ในขณะที่พรรคการเมืองทุกพรรคซึ่งเข้าใจสภาพดังกล่าวนี้เป็นอย่างดี จึงเร่งระดมทุนเข้าพรรคเพื่อใช้ในการเลือกตั้งให้มากที่สุด โดยเฉพาะระดมทุนสนับสนุนจากนักธุรกิจรายใหญ่ๆ เพื่อให้พรรคของตนได้เปรียบในการลงรับเลือกตั้ง เพื่อจะได้จำนวนผู้แทนราษฎรเข้ามามาก จะได้เป็นแกนหลักในการฟอร์มรัฐบาลใหม่ขึ้นมาในขณะที่ฝ่ายนักธุรกิจและกลุ่มทุนทั้งหลายต่างก็วิ่งหาพรรคการเมืองที่ตนเห็นว่าจะมีโอกาสได้เป็นรัฐบาล เพื่อจะได้รับการตอบสนองในการเกื้อหนุนทางธุรกิจแก่ตนเอง หากการตัดสินใจลงทุนกองกลางไม่ผิดพลาด

ในบรรดาพรรคการเมืองต่างๆ ที่วิ่งเต้นเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา นั้น ปรากฏว่า พรรคชาติไทยเป็นพรรคอันดับหนึ่ง สำหรับการมีโอกาสกลับมาเป็นรัฐบาล เพราะนอกจากพรรคชาติไทยค้ำไม่แพ้แล้ว ตัวเลขชาติการพรรค คือ นายบรรหาร ศิลปอาชา มีความสนิทสนมกับอดีตนายกรัฐมนตรีคือ พล.อ.เปรม มากที่สุด ดังนั้น ในบรรยากาศที่ผู้คนยังเชื่อว่า พล.อ.เปรม ยังจะกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่นั้น นี่ยังไงเสียพรรคชาติไทยก็ต้องได้เข้าร่วมรัฐบาล การสนับสนุนพรรคการเมืองของกลุ่มนักธุรกิจจึงเทไปที่พรรคชาติไทยอย่างไม่ขาดสาย อีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้นักธุรกิจเหล่านั้นมั่นใจว่า "ช่วยพรรคชาติไทยแล้วไม่สูญเปล่า" ก็คือการที่พรรคชาติไทย ได้ดำรงฐานะในรัฐบาลรักษาการนั้นย่อมเกาะกุมมรดกไว้ในระบบราชการไว้ได้ ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ต่อการเลือกตั้งให้แก่พรรคนี้บ้างไม่มากก็น้อย ด้วยปัจจัยเหล่านี้ จึงส่งผลให้ภาพของพรรคชาติไทยได้เปรียบโดดเด่นเหนือพรรคอื่นๆ¹⁴

เพื่อให้เกิดความมั่นใจที่จะให้พรรคของตนได้เสียงเข้ามามากที่สุด เพื่อจะได้เป็นแกนจัดตั้งรัฐบาล แต่ละพรรคจึงกว้านเอาอดีตนายกรัฐมนตรีที่มีฐานะค้ำค้ำแน่นหนาให้เข้ามาลง

¹⁴ เกริกเกียรติ พิพัฒน์ เสรีธรรม, ประชาธิปไตยกับการใช้เงินและการประพฤตินิยม ของนักการเมือง, หน้า 42.

สมัครในสังกัดสี่สี่สี่พรคตนเอง จึงมีการประมูลค่าตัวของอดีตผู้แทนราษฎรกันสูงลิ่ว ราคาขึ้นพรวด 3-5 ล้านบาท โดยเฉพาะอดีตผู้แทนราษฎรที่มีชื่อโด่งดังและโอกาสพลาดน้อย บุคคลเหล่านี้หลายพรรคจะช่วงชิงตัว และพร้อมจะทุ่มให้เต็มที่

พรรคชาติไทย เป็นพรรคที่สามารถกว้านเอาอดีตผู้แทนราษฎรมาลงสมัครมากที่สุด เพราะมีอดีตผู้แทนราษฎรจากพรรคอื่นๆ มาขอเข้าสังกัดมากถึง 28 คน ผลจึงปรากฏดังที่เป็น คือ พรรคชาติไทยได้รับเลือกตั้งเข้ามามากที่สุด และได้เป็นแกนนำในรัฐบาลผสมชุดนี้สมความคาดหมายของนักธุรกิจทั้งหลาย เพราะเมื่อมาถึงจุดนี้แล้ว นักธุรกิจที่เคยให้การสนับสนุนพรรคชาติไทย ก็ได้รับการสนองตอบจากนโยบายชาติชายเป็นอย่างดี ดังนั้นไม่ว่าจะมีรมสุมการเมืองและเศรษฐกิจ ไหมกระหน่ำรุนแรงสักเพียงใดก็ตาม ประธานนักธุรกิจการเมือง นักการเมือง และกลุ่มนักธุรกิจต่าง ๆ ที่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินนโยบาย "ธุรกิจนำการเมือง หรือเศรษฐกิจนำการเมือง การทหาร" ของรัฐบาลนี้ จึงพยายามทำทุกวิถีทางในอันที่จะช่วยกันประคับประคองรัฐบาลภายใต้การกุมบังเหียนของพรรคชาติไทยให้ไปรอดนานที่สุดเท่าที่จะนานได้ โดยใช้เงื่อนไขว่าเป็นรัฐบาลประชาธิปไตยมาเป็นฉากก้ำบัง ในการรุกรบทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ¹⁵

ย้อนกลับไปมองภาพเก่าของพรรคชาติไทยตั้งแต่ในอดีต จนกระทั่งมาเป็นแกนนำรัฐบาลชุดปัจจุบันก็คือ ภาพของพรรคการเมืองที่เต็มไปด้วยนักธุรกิจ นักธุรกิจการเมืองและยังโยงใยสายสัมพันธ์ที่เกี่ยวพันกับขุมข่ายสายงานของกลุ่มนักธุรกิจทั่วไปอย่างกว้างขวาง และเมื่อมีฐานะเป็นผู้นำรัฐบาล ก็ยังมีภาพของรัฐบาลธุรกิจการเมืองอย่างไม่เสื่อมคลาย

ในช่วงปลายสมัยรัฐบาล พล.อ. เปรม ที่เป็นรัฐบาลรักษาการนั้น ระดับผู้นำของพรรคชาติไทยที่ได้เป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลชุดนั้น ก็ได้ก่อปฏิบัติการ ลังลา หรือที่เรียกว่า ทิ้งทวน จนถูกโจมตีว่า ถอนทุนคืนอย่างมูมมาม และได้กลายเป็นมรสุมที่โหมซัดกระหน่ำ ระดับผู้นำของพรรค และทำให้พรรคชาติไทยถูกโจมตีอย่างมากในสนามการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายบรรหาร ศิลปอาชา เลขาธิการพรรค ที่ได้เซ็นทิ้งทวนในโครงการต่างๆ ในหลายเรื่อง เพราะช่วงนั้นนายบรรหาร ดำรงตำแหน่งรัฐบาลมนตรีคมนาคม และโครงการที่ทิ้งทวนนั้น มีวงเงินหลาย

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 43.

นั้นหลายหมื่นล้าน เช่น โครงการจัดซื้อเรดาร์ เรือชุด การจัดซื้อวิทยุมือถือของการสื่อสารแห่งประเทศไทย ฯลฯ มีการกล่าวโจมตีนายบรรหาร และพรรคชาติไทย ในการปราศรัยหาเสียงอย่างหนักหน่วง จนนายบรรหารต้องออกมาเคลียร์ตัวเอง มีการออกหนังสือ "ปกขาว" ตอบโต้ ชื่อกล่าวหาพร้อมกล่าวอย่างมีอารมณ์ว่า "ถ้าเรื่องนี้ไม่อยู่ในช่วงหาเสียงเลือกตั้ง ผมคงไม่จำเป็นต้องมานั่งชี้แจงอะไร เพราะวันๆ ผมเห็นงานเป็นร้อยเรื่องไม่เห็นมีอะไร ผมเหนื่อยมาก ที่คิดว่าพรรคชาติไทยจะได้ที่หนึ่งนั้น ไม่น่าจะเสียแล้ว"¹⁶

อย่างไรก็ตาม ผลจากการเลือกตั้ง 24 กรกฎาคม 2531 ก็เป็นไปตามที่คาดหมาย พรรคชาติไทยได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลผสม และ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า ซึ่งเท่ากับว่าจะใช้เศรษฐกิจนำการทหาร เท่านั้นเอง กระแสขานรับจากฝ่ายนักธุรกิจ และนักการเมืองที่มีผลประโยชน์เกี่ยวเนื่องด้านธุรกิจในหลายชุมชนต่างก็ออกมาแสดงความเห็นสนับสนุนนโยบายของ พล.อ.ชาติชาย และพรรคชาติไทยกันอย่างมากมาย ทำให้ฝ่ายที่มองการเมืองอยู่วงนอกอย่างเป็นทางการ "นักสังเกตการณ์ทางการเมือง" เริ่มเกิดปัญหาในท่าทีที่ผู้นำรัฐบาล และหัวหน้าพรรคชาติไทยกำลังเดินเกมรุกอย่างรวดเร็วและร้อนรนว่า "นี่อาจจะเป็นสัญญาณอันตราย ที่การเมืองบ้านเรากำลังจะก้าวเข้าสู่ยุคของธุรกิจการเมืองมากยิ่งขึ้น" ความสงสัยในการรุกหนักในนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้าของหัวหน้าพรรคชาติไทยนั้น ทำไปเพื่อใคร เพื่อผลประโยชน์ของชาติและประชาชน หรือเพื่อกลุ่มคนที่ดำเนินธุรกิจ และมีสายสัมพันธ์แนบชิดและให้การสนับสนุนการเติบโตใหญ่ของพรรคชาติไทยกันแน่

ในรัฐบาลชาติชาย ที่ได้ไต่คลื่นลมทางการเมืองมาตลอดระยะเวลา 2 ปีกว่า นั้น หากจะย้อนรอยในรอบปีที่รัฐบาลชุดนั้นบริหารราชการแผ่นดินมา ปรากฏว่าต้องเผชิญปัญหาการเมืองมากมายหลายเรื่อง โชคดีที่ภาวะเศรษฐกิจของโลกเอื้ออำนวยตลอดมา ประกอบกับผลพวงจากการวางรากฐานการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในของรัฐบาลชุดที่แล้ว จึงส่งผลให้เศรษฐกิจในประเทศรอดหน้าไปอย่างรวดเร็ว จนอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นชนิดก้าวกระโดดถึงร้อยละ 9-10 แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ภาวะการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดดเช่นนี้ ตัวเลขทางเศรษฐกิจ การเงินการคลัง ดุลชำระเงิน แม้จะเป็นตัวเลขทางเศรษฐกิจที่รัฐบาลอ้างว่าดีเยี่ยมเป็นที่น่าพอใจ ไม่มีประเทศใดในย่านนี้เทียบได้ ลักษณะเช่นนี้ก็ถือว่าเป็นผลดีต่อรัฐบาล

¹⁶ เรื่องเดียวกัน , หน้า 44.

เสียทีเดียวนัก เพราะการเติบโตทางเศรษฐกิจชนิดก้าวกระโดดรวดเร็ว จนรัฐบาลเตรียมพื้นฐานรองรับไม่ทัน ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้ออ่อนขึ้นมา เกิดปัญหาสินค้าอุปโภค บริโภคแพงขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชาชนชาวบ้านระดับล่างที่หาเข้ากินค่าได้รับความเดือดร้อน

ตัวเลขที่เป็นดัชนีภาวะเงินเฟ้อเวลาน้อยระหว่างร้อยละ 4.3 -5.0 แม้ว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับปัญหาเงินเฟ้อ และรัฐบาลจะประกาศว่าเงินเฟ้อแค่นี้ไม่น่าวิตก เพราะสามารถคุมได้ แต่ปรากฏว่า เสี่ยงอีกด้านหนึ่งคือ จากกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์กลับเห็นว่า ตัวเลขเงินเฟ้ออาจพุ่งสูงขึ้นถึงร้อยละ 5.5 ในช่วงปลายปีนี้ หากรัฐบาลแก้ปัญหาด้วยการหว่านเสถียรภาพทางการเมืองมากเกินไปไม่ได้ใส่ใจต่อสภาพความจริงที่กำลังเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านราคาน้ำมัน ซึ่งราคาน้ำมันในตลาดโลกได้ถีบตัวสูงขึ้นในขณะที่รัฐบาลไทยไม่กล้ารับสภาพ กลับรี้งระดับราคาไว้ที่เดิม โดยยอมลดภาษีน้ำมันเพื่อนำมาโปะลงในเงินกองทุนน้ำมัน เพื่อประคับประคองรัฐบาลไม่ให้โดนเมรสมุทกระหน้า หากตัดสินใจขึ้นราคาน้ำมัน ซึ่งตามรายงานข่าวระบุว่าเงินกองทุนน้ำมันที่ใช้เพียงราคาน้ำมัน จะสามารถใช้ได้ถึงปลายปีนี้เท่านั้นก็จะหมดลง เชื่อว่าหลังจากนั้นรัฐบาลต้องเผชิญปัญหาด้านราคาน้ำมัน และปัญหาราคาสินค้าซึ่งผูกติดกับราคาน้ำมันอย่างไม่อาจจะเลี่ยงได้ ดังจะเห็นได้ว่าเวลานี้รัฐบาลเริ่มวิตกเรื่องนี้แล้ว และมีตำริที่จะขึ้นราคาน้ำมันแล้ว¹⁷

จากอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วเช่นนี้ ทำให้รัฐบาลโฆษณาชวนเชื่อตลอดมาว่าสามารถแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างได้ผล เศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็ว ธุรกิจต่างๆ เจริญรุดหน้า ตลาดหุ้นบูมสูงสุดจนทะลุ 700 จุดขึ้นไปแล้ว นอกจากนั้น ต่างชาติยังสนใจมาลงทุนในประเทศไทยอย่างมากมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลงานของรัฐบาลชาติชาย ในขณะที่กลุ่มคนที่ไม่ได้อยู่ในวงการเงินลงทุน นักธุรกิจหรือนักอุตสาหกรรม กลับมองในทางตรงข้ามว่ารัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลเพื่อนายทุนและนักธุรกิจ แก้ปัญหาเศรษฐกิจเพื่อคนกลุ่มน้อย ในขณะที่ประชาชนระดับล่างกลับได้รับความเดือดร้อนจากราคาสินค้า ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนกว้างมากขึ้น

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 44.

กลุ่มผลประโยชน์ของผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจ

ในบรรดากลุ่มผลประโยชน์ด้วยกัน กลุ่มนักธุรกิจเป็นกลุ่มที่มีพลังทางการเมืองสูง และเริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น และการเข้าร่วมทางการเมืองนี้มิได้เข้าไปในรูปของกลุ่มหรือขององค์การ อย่างในประเทศประชาธิปไตยตะวันตก แต่เข้ามาในรูปของส่วนบุคคล

เหตุผลที่กลุ่มธุรกิจมีบทบาททางการเมืองมากขึ้นก็คือ การขยายตัวทางเศรษฐกิจมีสูงขึ้น มีผู้ประกอบการทางธุรกิจมากขึ้นทั้งในกรุงเทพและในจังหวัดต่างๆ กลุ่มธุรกิจเหล่านี้จึงจำเป็นต้องเข้าไปมีบทบาททางการเมืองเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน การที่ประเทศไทยได้ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในแบบที่เปิดกว้าง โดยเน้นบทบาทของภาคเอกชน การค้าขายกับต่างประเทศและการลงทุนจากต่างประเทศ สภาพเช่นนี้มีผลให้กลุ่มธุรกิจต่างๆ เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว¹⁸

ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเศรษฐกิจกับการเมืองเป็นเรื่องที่ผูกพันกันชนิดที่แยกไม่ออก เมื่อเศรษฐกิจเจริญเติบโตมากขึ้น ผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องก็มีมากขึ้นตาม เป็นการเกี่ยวโยงกับในเรื่องของระบบการเมืองที่เป็นของประชาชนหรือระบบการเมืองที่เป็นของกลุ่มผลประโยชน์ ถ้าหากว่าในระบบที่การเมืองเป็นของประชาชน ก็จะมีกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง กลุ่มพ่อค้านักธุรกิจ กลุ่มทหาร ข้าราชการ กลุ่มผลประโยชน์นี้จะมีอำนาจในการต่อรองทางกลไกของการเมือง เพราะฉะนั้นถ้าหากเป็นลักษณะนี้พวกพ่อค้าพวกนายทุนก็จะพยายามแสวงหาผลประโยชน์โดยอาศัยกลไกทางการเมืองหรือเส้นสายทางการเมือง แต่ก็ยังมีกลุ่มอื่นที่สามารถจะเป็นตัวถ่วงในการแสวงหาผลประโยชน์เหล่านั้น เช่นกลุ่มกรรมกร กลุ่มแรงงาน กลุ่มชาวนา กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักวิชาการ พลังการถ่วงดุลนี้จะเป็นตัวดูแลกำกับควบคุมการแสวงหาประโยชน์ที่เกินขอบเขต

ในประเทศไทยระบบเศรษฐกิจพัฒนาไปเร็วมาก แต่ระบบการเมืองกลับพัฒนาช้าจนตามไม่ทันปัจจุบันขนาดธุรกิจใหญ่เป็นร้อยเป็นพันหรือเป็นหมื่นล้าน เพราะฉะนั้นนักธุรกิจหรือพวก

¹⁸ สุจิต บุญบงการ, การพัฒนาทางการเมืองของไทย ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (กรุงเทพ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531) หน้า 200-201.

ที่เป็นผู้วิ่งเต้นประสานระหว่างธุรกิจกับการเมือง จึงใช้เงินเป็นตัวสำคัญในการกรุยทางหรือแสวงหาผลประโยชน์ โดยที่ประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มผลประโยชน์ของประเทศไม่มีการรวมตัวกัน ไม่สนใจทางการเมืองหรือขาดความตื่นตัวทางการเมือง เพราะฉะนั้นการเมืองที่เล่นกันอยู่ในปัจจุบันจึงเป็นการเล่นกันโดยกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มธุรกิจการเมือง

ในลักษณะนี้การฉกชิงหรือการฉวยผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจและกลุ่มการเมืองจึงเป็นไปอย่างรวดเร็วและการลงทุนแล้วก็แสวงหาผลประโยชน์ ดังนั้นปัจจัยหลักของการเกิดกลุ่มผลประโยชน์จึงอาจจำแนกได้เป็นสองประเภทใหญ่ ได้แก่ อุดมการณ์ร่วม (common ideology) และผลประโยชน์ร่วม (common interest)

อุดมการณ์ร่วมของกลุ่มบุคคลในสังคมอาจจะเป็นอุดมการณ์ทางการเมือง หรือ อุดมการณ์ทางสังคมอื่นๆ อุดมการณ์เหล่านี้จะเป็นสายโซ่ร้อยความคิดและความเชื่อของบุคคลให้มีเป้าหมายร่วมกัน และเป้าหมายนี้ก็กลายเป็นเป้าหมายขององค์กร การจัดตั้งภารกิจ หน้าที่และการปฏิบัติการขององค์กรก็เพื่อบรรลุเป้าหมายนี้ เช่น กลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกันก็อาจจัดตั้งองค์กรที่มีภารกิจและการปฏิบัติการทางการเมืองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมือง เช่น นักศึกษา ปัญญาชน ที่มีอุดมการณ์ ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม ก็จะจัดตั้งองค์กรและขบวนการนักศึกษาเพื่อต่อสู้ปฏิบัติการให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามอุดมการณ์ของตน คนงานที่มีอุดมการณ์ทางชนชั้นต้องการต่อสู้กับนายทุน ก็จะจัดตั้งองค์กรและขบวนการคนงานที่มีเป้าหมายล้มเลิกระบบทุนนิยมเหล่านี้ เป็นต้น

นอกจากกลุ่มผลประโยชน์จะเกิดขึ้นด้วยปัจจัยผลักดันทางด้านอุดมการณ์แล้ว ปัจจัยทางผลประโยชน์ก็เป็นปัจจัยดึงดูดให้กลุ่มบุคคลรวมกันจัดตั้งองค์กร เพื่อต่อสู้ให้บรรลุเป้าหมายทางผลประโยชน์ของตน เช่นนักธุรกิจมีผลประโยชน์ทางการค้าร่วมกันก็จัดตั้งสมาคมการค้าเพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางการค้าของตน หรือต่อสู้ร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ทางการค้าของตน กรรมการจัดตั้งสหภาพแรงงานเพื่อต่อสู้และปกป้องผลประโยชน์เกี่ยวกับสภาพการจ้างของตน

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดกลุ่มและองค์กรอาจแบ่งได้เป็นสองประเภทใหญ่ๆ คือ อุดมการณ์ร่วม (common ideology) และผลประโยชน์ร่วม (common interest) ถ้าอุดมการณ์ใดหรือความเชื่อใดแพร่ขยายในกลุ่มบุคคลก็จะเป็นเงื่อนไขให้กลุ่มบุคคลนั้นรวมตัวกันเข้าเป็นองค์กรภายใต้อุดมการณ์หรือความเชื่อเดียวกัน หรือถ้าบุคคลมีผลประโยชน์ร่วมกัน หรือเสียผลประโยชน์ร่วมกัน หรือถูกเอาเปรียบร่วมกัน ก็จะเป็นเงื่อนไขให้บุคคล

เหล่านั้นรวมตัวกันเป็นองค์กรต่อสู้เพื่อผลประโยชน์หรือต่อสู้เพื่อปกป้องผลประโยชน์

เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ในลักษณะการเกิดกลุ่มผลประโยชน์ ในกลุ่มนักธุรกิจการเมืองจึงมีลักษณะ 2 ประการคือ

1. กลุ่มผลประโยชน์ที่รวมตัวกันเฉพาะเหตุการณ์ ที่คำนึงถึงผลประโยชน์จะไปได้ด้วยกันหรือไม่ แบ่งตามอัตราสัดส่วนส่วนมากน้อยเพียงไร นักธุรกิจการเมืองที่สามารถสานต่อผลประโยชน์กัน ได้ก็รวมเป็นกลุ่ม ความสัมพันธ์ของกลุ่มในลักษณะเช่นนี้ ไม่แน่นอน ปัจจัยสำคัญอยู่ที่ผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว การรวมตัวของกลุ่มเป็นไปตามแนวตั้งหรือมีความสัมพันธ์เบื้องสูง-เบื้องต่ำ มีช่องว่างของความสัมพันธ์ที่ไม่มั่นคง เมื่อแบ่งปันสัดส่วนตามผลประโยชน์แล้ว กลุ่มก็อาจเกิดแตกสลายได้

2. กลุ่มผลประโยชน์ที่ธุรกิจร่วมกันในเครือข่าย กลุ่มผลประโยชน์กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ใหญ่ และแตกแขนงสาขาออกไปกว้าง มีระดับความสัมพันธ์ที่มั่นคงและเสมอภาคของสมาชิกเป็นความสัมพันธ์ตามแนวนอน ผลประโยชน์ของกลุ่มนี้มีมากมายมหาศาล นักธุรกิจการเมืองจึงใช้แนวทางของอำนาจและหน้าที่ในการสนองตอบต่อผลประโยชน์ของตนเอง และกลุ่มซึ่งพอจะสังเกตได้เป็นตัวอย่าง เช่น อุตสาหกรรมคลอรีน เป็นสิ่งจำเป็นในการผลิตน้ำประปา แต่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบควบคุมทั้งการประปานครหลวง และการประปาส่วนภูมิภาค ก็สังกัดพรรคการเมืองที่ผูกพันกับผลประโยชน์ในเรื่องการจัดขายคลอรีนมาช้านาน หรือแม้แต่โครงการรถไฟฟ้ามหานคร โครงการขยายเลขหมายโทรศัพท์ 3 ล้านเลขหมาย เป็นต้น จึงอยู่ผู้เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมหรือธุรกิจเหล่านี้ อาจจะแก้ตัวว่าได้วางมือจากธุรกิจเหล่านั้นแล้ว ซึ่งโดยนิตินัยก็คงเป็นความจริง เพราะรัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งในบริษัทการค้า แต่ในทางพฤตินัย นักธุรกิจท่านใดจะล้างมือจากการค้าขายซึ่งมีมูลค่าเป็นพันเป็นหมื่นล้านได้ง่ายๆ เมื่อเข้าสวมตำแหน่งทางการเมือง มีอำนาจแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าได้เป็นรัฐบาลหรือได้เข้าร่วมรัฐบาล

เมื่อกล่าวถึงกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มบุคคลที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนทางด้านผลประโยชน์ ได้แก่กลุ่มนักธุรกิจ ซึ่งการประกอบธุรกิจไม่ว่าจะเป็นธุรกิจประเภทใด ลักษณะใดก็ตามย่อมมีการติดต่อเชื่อมโยงสานผลประโยชน์กันเป็นกลุ่มขึ้นมา ถ้าจะทำธุรกิจโดยอาศัยตัวบุคคลโดยลำพังก็ย่อมทำได้ แต่อาจจะไม่ประสพผลสำเร็จและความก้าวหน้าในการพัฒนาธุรกิจเท่าที่ควร และจากการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี พบว่ากลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจ มีการแบ่งแยกเป็นกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ได้หลายกลุ่ม โดยการแบ่งแยกและการรวม

กลุ่มนั้น มีลักษณะที่ไม่แน่นอนและมั่นคงเท่าไรนัก อีกทั้งเกิดการแตกแยกได้ทุกขณะซึ่งการจัดกลุ่มขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้าน ผลประโยชน์ในธุรกิจส่วนตัว ผลประโยชน์ทางการเมือง และตำแหน่งทางการเมือง จึงเป็นเหตุให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิดการย้ายพรรคการเมืองบ่อยครั้ง และมีการซื้อตัวผู้ลงสมัครได้ง่าย ลักษณะกลุ่มผลประโยชน์ดังกล่าวสามารถแบ่งกลุ่มในแต่ละพรรคการเมืองได้ดังนี้

พรรคชาติไทย

แบ่งเป็นกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจได้ 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ
2. กลุ่มพล.ต.อ.ประมาณ อติเรกสาร
3. กลุ่มนายบรรหาร ศิลปอาชา
4. กลุ่มนายเสนาะ เทียนทอง

กลุ่มพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายกร ทัพพะรังษี นายต่อสู้อั ลัทธิกุล นายทวิช กลิ่นประทุม นายบุญส่ง สมใจ นายบุญเสริม ถาวรกุล นายประมวล สภาวสุ นายปัญญา เกษรทอง นายปิยะ อังกินันท์ น.ส.พูนสุข โลหะโชติ นายภิมุข อังกินันท์ นายยุทธ อังกินันท์ นายเรวัต จินดาพล นายวิฑูร หลังจิ นายวิรัช รัตนเศรษฐ นายสอาด ปิยะวรรณ นายสุขุม เลาวัดย์ศิริ นายเสริมศักดิ์ การุญ จ.ส.อ.อนันต์ สุขสันต์ นายอุดมศักดิ์ ทั้งทอง

กลุ่มพล.ต.อ.ประมาณ อติเรกสาร มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายกมล จิระพันธ์วานิชย์ นายชาญชัย พรหมสาขา ณ สกลนคร นายดุสิต รังคสิริ นายถวิล จันท์ประสงค์ นายแถม ตีบุญมี ณ ชุมแพ นายทรงยศ รวยสุด จ.ส.อ.ทรงธรรม ปัญญาดี นายบุญเลิศ สว่างกุล นายปรินทร์ หิริบุญประ นายประทวน รมยานนท์ นายประเสริฐ สุขวัฒน์ นายพิชิต ธีระรัชตานนท์ นายไพโรจน์ เครือรัตน์ นายวีรพร สิทธิธรรม นางศิริพันธ์ จูร์มาศ นายศุภสิทธิ์ เตชะตานนท์ นายสมาน ภูมมะกาญจนะ นายสำเภา ประจวบเหมาะ นายสุชน ชามพูนท นายสุชาติ ต้นเจริญ นายสุนทร วิลาวลัย นายสุรพันธ์ ชินวัตร

กลุ่มนายบรรหาร ศิลปอาชา มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายจิระ มังคลรังษี นายชวลิต มหาจันทร์ นายชาญชัย ปทุมารักษ์ นายชูชาติ หาญสวัสดิ์ นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ นายเชาวลิต สุขสวัสดิ์ นายนิยม วรรณัญญา นายบุญเอื้อ ประเสริฐสุวรรณ นายประภัทร โพธิ์สุธน นายประสานต์ บุญมี นายพวงเล็ก บุญเชียง นายพลสวัสดิ์ โทตระไวศยะ นายเรวัตติ สิริบุญกุล นายวิเศษ ใจใหญ่ นายสมศักดิ์ ปรีศนันท์กุล นายสีหนาท ฤาชา นายอนุรักษ์ จุริมาศ นายเอี่ยม ทองใจสด

กลุ่มนายเสนาะ เทียนทอง มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายกิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์ นายวิทยา เทียนทอง นายเสน่ห์ โสรินทร์

พรรคกิจสังคม

แบ่งเป็นกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจได้ 10 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มนายมนตรี พงษ์พาณิชย์
2. กลุ่มนายสุรัตน์ โอสถานุเคราะห์
3. กลุ่มนายประพาส ลิมปะพันธ์
4. กลุ่มนายประยุทธ์ ศิริพาณิชย์
5. กลุ่มนายไชยศิริ เรื่องกาญจนเศรษฐ์
6. กลุ่มนายสันติ ชัยวิรัตน์
7. กลุ่มนายสุบิน ปิ่นชัย
8. กลุ่มนายนิคม แส่นเจริญ
9. กลุ่มทวี ไกรคุปต์
10. กลุ่มนายพงษ์ สารสิน

กลุ่มนายมนตรี พงษ์พาณิชย์ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายกุศล หมีเทศ นายเจ็ญ กักผล นายนิรันดร์ นาเมืองรักษ์ นายยรรยง ร่วมพัฒนา นายบุญพันธ์ แซ่วัฒนา นายระวี หิรัญโชติ นายสมศักดิ์ เทพสุทิน จ.ส.ต. อนันต์ เรืองกุล นายอัมพล จันทระเจริญ

กลุ่มนายสุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายชวลิต โอสถานุเคราะห์ นายสุวิชัย เจียมเจริญอุตมดี

กลุ่มนายประพาส ลิ้มปะพันธ์ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่

กลุ่มนายประยุทธ ศิริพานิชย์ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ให้การสนับสนุนส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพธุรกิจ

กลุ่มนายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายชาติรี นิริยะกิจไพบูลย์ นายธนา เมตตาริกานนท์ นายอดิศักดิ์ โภคกุลกานนท์

กลุ่มนายสันติ ชัยวิรัตน์ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายกำซุง ประภากรแก้วรัตน์ นายวุฒิชัย สงวนวงศ์ชัย

กลุ่มนายสุบิน ปิ่นขยัน มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายวารินทร์ ลี้มคักตากุล

กลุ่มนายนิคม แสนเจริญ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายจรูญ งามพิเชษฐ์ นายถาวร ตีร์รัตน์รงค์ นายเทอดธรรม อัมราลิขิต นายสิน กุมภะ

กลุ่มทวี ไกรคุปต์ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ให้การสนับสนุนส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพธุรกิจ

กลุ่มนายพงศ์ สารสิน มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายภิญญา ช่วยปลอด

พรรคประชาธิปัตย์

แบ่งเป็นกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจได้ 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มนายพิชัย รัตตกุล
2. กลุ่มนายชวน หลีกภัย
3. กลุ่มนายประจวบ ไชยสาส์น
4. กลุ่มพันโทสนั่น ขจรประศาสน์

กลุ่มนายพิชัย รัตตกุล มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ นายพรเทพ เตชะไพบูลย์ พ.ต.ท.บุญเลิศ เลิศปรีชา นายพิจิตต รัตตกุล นายเสนอ พึ่งเจียม นายเสนาะ พึ่งเจียม

กลุ่มนายชวน หลีกภัย มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายจรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์ นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี นายทวี สุระบาล นายไพโรจน์ เฉลียวศักดิ์ นายสงบ ทิพย์มณี นายสนั่น พัยคมกุล นายสมนเฒ่า โปชะรี นายสัมพันธ์ ทองสมัคร

กลุ่มนายประจวบ ไชยสาส์น มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายรักเกียรติ สุขธนะ นายวิชัย เอี่ยมวงศ์ นายสมมาศ เอ็งสวัสดิ์ นายสุรชาติ ชำนาญศิลป์ นายสุรศักดิ์ บัวขาว

กลุ่มพันโทสนั่น ขจรประศาสน์ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายโตก รอดรักษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พรรคราษฎร

แบ่งเป็นกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจได้ 5 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มนายวัฒนา อัครเวม
2. กลุ่มพลเอกเทียนชัย สิริสัมพันธ์ (พลเอกเทียนชัย ไม่ได้ประกอบอาชีพนักธุรกิจ)
3. กลุ่มนายบุญถึง ผลพาณิชย์
4. กลุ่มนายอุดมศักดิ์ อุษชิน
5. กลุ่มนายไพฑูรย์ แก้วทอง

กลุ่มนายวัฒนา อัครเวม มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายประสม ประคณศึกษาพันธ์ นายวิศิษฐ์ โมสิตานนท์ นายสมชาย สาติษฐ์ นายสมพร อัครเวม นายเสกสรร แสณภูมิ

กลุ่มพลเอกเทียนชัย สิริสัมพันธ์ (พลเอกเทียนชัย ไม่ได้ประกอบอาชีพนักธุรกิจ) แต่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายแก้ว บัวสุวรรณ นายเงิน บุญสุภา นายบัญญัติ วงษ์ประยูร

พรรครวมไทย

แบ่งเป็นกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจได้ 5 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มนายณรงค์ วงศ์วรรณ
2. กลุ่มนายปิยะณัฐ วัชรภรณ์ (นายปิยะณัฐ ไม่ได้ประกอบอาชีพนักธุรกิจ)
3. กลุ่มนายสวัสดิ์ คำประกอบ

กลุ่มนายณรงค์ วงศ์วรรณ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายชูวิทย์ จิตรสกุล นายเชวง วงศ์ใหญ่ นายประสิทธิ์ พิฑูรกิจจาด นายไพโรจน์ โล่ห์สุนทร นายมงคล จงสุทธนามณี นายมานะ แพรสกุล นายเรืองวิทย์ ลิกค์ นายวิชาญ ไบบูลย์ศิริรัตน์ นายวีรพล มุตตามระ นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ นายสยาม รามสูต นายสังวาลย์ วงศ์วรรณ นายสมบูรณ์ วันไชยธนวงศ์

กลุ่มนายปิยะณัฐ วัชรภรณ์ (นายปิยะณัฐ ไม่ได้ประกอบอาชีพนักธุรกิจ) แต่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายประโภชน์ สภาวสุ

กลุ่มนายสวัสดิ์ คำประกอบ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพนักธุรกิจ อยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน

พรรคประชากรไทย

แบ่งเป็นกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจได้ 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มนายสมัคร สุนทรเวช
2. กลุ่มนายโกศล ไกรฤกษ์
3. กลุ่มนายวโรทัย วิทยุศาสตร์

กลุ่มนายสมัคร สุนทรเวช มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายประกอบ สังข์โต นายเชษฐ เช่าวิศิษฐ นายประชุม รัตนเพียร นายประเสริฐ ม่วงศิริ นางปวีณา หงสกุล นายมงคล กิมสุนันท์ นายมานะศักดิ์ อินทรโกมาลย์สุต นายยิ่งพันธ์ มนะสิการ นายสนม เปียรินทร์ นายสมิทร สุนทรเวช นายสุวัฒน์ วรรณศิริกุล นายสัญญา สติรบุตร นายสนิท กุลเจริญ นายอู่ลำห์ สระมาลา

กลุ่มนายโกศล ไกรฤกษ์ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายจตุติ ไกรฤกษ์

กลุ่มนายวโรทัย วิทยุศาสตร์ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายธวัชชัย อนามพงษ์ นายประวัฒน์ อุตตะโมทย์

พรรคประชาชน

แบ่งเป็นกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจได้ 1 กลุ่ม คือ

กลุ่มนายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายจาตุรนต์ ฉายแสง นายประสาร ตานกุล นายพิชัย มงคลวิรุณ นายสวัสดิ์ สืบสายพรหม

ส่วนนายธนิศ ไตรวุฒิ นายนิกร จำนง นายปรีชา บุญมี นายพิทักษ์ รังษีธรรม ไม่ได้สังกัดกลุ่มนักธุรกิจกลุ่มใดๆ

พรรคปวงชนชาวไทย

แบ่งเป็นกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจได้ 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก
2. กลุ่มนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ

กลุ่มพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก พลเอกอาทิตย์ ไม่ได้เป็นนักธุรกิจแต่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายตุน จินตะเวช นายประชา บุญเนตร ร.ต.บุญยง วัฒนพงศ์ นายประทีป กรีกาเวช นายวิเชียร ขาวขำ

กลุ่มนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพนักธุรกิจให้การสนับสนุน

พรรคกิจประชาคม

แบ่งเป็นกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจได้ 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มนายบุญชู โรจนเสถียร
2. กลุ่มนายอาทิตย์ อุไรรัตน์

กลุ่มนายบุญชู โรจนเสถียร มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจอยู่ในสังกัดและให้การสนับสนุน ได้แก่ นายจรูญ พิวช่วย นายตุลิต โสภิตชา

กลุ่มนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพนักธุรกิจให้การสนับสนุน

พรรคเสรีนิยม มีนายวุฒิพงษ์ เหลืองอุตมชัย ซึ่งไปสังกัดกลุ่มนายณรงค์ วงศ์วรรณ เนื่องจากนายณรงค์ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงิน

อย่างไรก็ตาม กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากนักธุรกิจ เมื่อเข้ามาสู่สภาผู้แทนราษฎรแล้ว ใช่ว่าจะยกเลิกกิจการธุรกิจทั้งหมด ธุรกิจก็ยังคงดำเนินต่อไป และสิ่งที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้จะดูในรายละเอียดของประเภทธุรกิจ ที่ผู้แทนราษฎรเป็นเจ้าของหรือมีความสัมพันธ์อยู่ด้วย ทั้งนี้ธุรกิจบางประเภทมีเครือข่ายเชื่อมโยงกับตระกูลธุรกิจกลุ่มใหญ่ๆ อีกด้วย

พรรคชาติไทย

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
พล.ต.ประมาณ อดิเรกสาร	อดิเรกสาร เอนเตอร์ไพรส์ ไทยอาซาฮีโซดาไฟ กระจกไทยอาซาฮี ไทยเทียน ไอส์วรรค์ เครื่องหนังไทย โรแยล โมเสต เอ็กซ์พอร์ต อุตสาหกรรมทอผ้าไทย ไทยเท็กซ์ไทล์พินซิ่ง อุตสาหกรรมน้ำตาลชลบุรี น้ำตาลสุพรรณบุรี รสพ. ประกันภัย คาเธ่ย์ทรัสต์ ราชประสงค์ ทิชซี สแตนดาร์ดกาเมนต์ เทียน โปลี.เอสเตอร์ กระสอบอีสาน ป่าตั้งลินการค้า ปราจีนป่าไม้ อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผดุงสินพาณิชย์ เทพรส กรุงศรีอยุธยา ธนาคารกรุงเทพ	พล.ต.ประมาณถือหุ้น 42% เป็นบริษัทของกลุ่มนี้ พล.ต.ประมาณมีหุ้น 300 หุ้น ร่วมกับกลุ่มศรี เฟื่องฟุ้งผลิตรจก ร่วมทุนกับกลุ่มศรีเฟื่องฟุ้งผลิตรจก พล.ต.ประมาณถือหุ้นใหญ่

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายบรรหาร ศิลาปอชา	สหศรีชัยเคมีคอลส์	นายบรรหารถือหุ้นใหญ่ผลิตคลอรีน โซดาไฟ และมีหุ้นร่วมกับกลุ่มเตชะไพบูลย์, ตระกูล เตชะหรรณวิจิตร
	เจ้าของ โรงแรมเอเซีย บี เอส. อินเตอร์เนชันแนล	บรรหาร-แจ่มใส ถือหุ้น 50% ทำธุรกิจก่อสร้าง พัฒนาที่ดิน
	บุนซี เมนต์นครหลวง ประกันชีวิตศรีอยุธยา นทีทอง	ถือหุ้นร่วมกับตระกูลรัตนรักษ์ ถือหุ้นร่วมกับตระกูลรัตนรักษ์ นายบรรหารถือหุ้นใหญ่แต่ถอนชื่อ ออกไปปี 2517 เป็นบริษัทก่อสร้าง
	ราชดำริเวชกิจ	ถือหุ้นร่วมกับตระกูลโสภณพนิช ทำโรงพยาบาล บำรุงราษฎร์
	ไทยโอเวอร์ซีทริสต์ บ้านเมืองการพิมพ์	นอกจากนี้ นายบรรหารยังสร้างโรงเรียนชั้น อีกหลายแห่ง โดยใช้ชื่อว่าโรงเรียนบรรหาร แจ่มใส
นายประมวล สภาวสุ	ประมวลก่อสร้าง พี.เอ.อี. ประเทศไทย	ธุรกิจหลักของนายประมวลดำเนิน การก่อสร้าง ตั้งแต่ปี 2498 ปี 2510 เพิ่มทุนเป็น 3 ล้าน บาทแต่ล้มละลายไปตามคำสั่งศาลเมื่อ ปี 2515 ธุรกิจรับเหมาวางท่อแก๊ส เป็นบริษัทของอเมริกา นายประมวล ไม่มีหุ้นแต่เป็นผู้มีอำนาจลงนาม ในเช็คและเอกสารสำคัญ และมีอำนาจลงลายมือ ชื่อ ประทับตราบริษัท กระทำการแทนบริษัท ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นสเปนโฮมส์ เป็นบริษัทที่ทำ ธุรกิจต่อเนื่องกับบริษัท พี.เอ.อี. โดยป้อนขาย เครื่องมือให้
	พี.เอ็ม. เอส. แมชชีนเนอร์	

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
	แลนดี มารีน เอ็นจิเนียริ่ง คอนซิลแตนท์สแปนเอสเตท	ล่าสุดบริษัทในเครือของตระกูลนี้ได้รับการประมูล โครงการวางท่อก๊าซธรรมชาติของ ปตท. โดยมี บริษัทซีโนไทย จำกัดเป็นผู้รับเหมา มีมูลค่าไม่ ต่ำกว่า 1,000 ล้านบาท
นายสอาด ปิยวรรณ	ลำปางชัย โรงแรมทิพย์ช้าง จ.ลำปาง	นายสอาดและนางพรรณณี รวมตั้งและถือหุ้นใหญ่ แต่นายสอาดถอนตัวไปเมื่อปี 2527 เป็นธุรกิจทำ ไม้ ขายเป็นเครื่องจักรก่อสร้าง ฯลฯ เจ้าของโรงแรม
นายเสนาะ เทียนทอง	ส. เทียนทอง	นายเสนาะและตระกูลเทียนทองเป็นเจ้าของผู้ถือ หุ้น มีกิจการป่าไม้ ในเขตไทยและกัมพูชา โรง เลื่อย ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับกัมพูชา เช่น วัว ควาย เพชร พลอย มีกิจการรถลีสลับ รถแทรกเตอร์ ธุรกิจที่ดิน
นายทวิช กลืนประทุม	เทรลเลอร์ ทรานสปอร์ต บางกอกเคนเนจ	นายทวิชเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ 82 % ทำกิจการขนส่ง รถยกเทรลเลอร์ในท่าเรือคลองเตยร่วมกับ บริษัทนาวาเซอร์วิส ให้เช่าเครนและยกสินค้าใน การทำเรือฯ
นายสุรพันธ์ ชินวัตร	ท. ชินวัตรไหมไทย พี.ที. คอร์ปอเรชั่น	ตัวแทนจำหน่ายและส่งออกผ้าไหมที่เชียงใหม่ กลุ่มชินวัตรเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ และไปลงทุนใน บริษัทคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีเครือข่ายธุรกิจด้าน การสื่อสารใหญ่โตมาก กำลังขยายธุรกิจด้าน นี้แบบครบวงจร
	ชินวัตรเทรดดิ้ง	กลุ่มชินวัตรถือหุ้นใหญ่มีกิจการค้าขายในเมืองเชียงใหม่

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
พล.ต.ชาติชาย ชุกะวัน	บงล.เอราวัณเทรดดิ้ง เอราวัณอินเตอร์ เนชั่นแนล คาเซย์เทรดดิ้ง	พล.ต.ชาติชาย และตระกูลชุกะวัน ถือหุ้น ส่วนใหญ่ ถือหุ้นบางส่วนร่วมกับตระกูลจิรชานนท์ ธุรกิจที่ดิน เป็นผู้ที่มีที่ดินหลายพันไร่และมีผล ประโยชน์ทางด้านธุรกิจการค้ามีมรรายใหญ่
บุญเสริม ถาวรกุล	เสริมมิตร	ร้านอาหารและ ธุรกิจที่ดิน
เรวัตี ศิริบุญกุล		โรงงานน้ำตาล
อุดมศักดิ์ ทังทอง		ปลั๊ตต์และไม้ในประจวบคีรีขันธ์ นอกจากนี้ยัง ค้าเพชรค้าพลอยแถบชายแดนไทย พม่า
ลำภา ประจวบเหมาะ		มีกิจการค้าขายมากมาย แต่หนักไปทางทำไร่และ ไม้
สุนทร วิลาวลัย		โรงแรม คอฟฟี่ช็อป โรงงานต้มหน่อไม้ กิจการ รับเหมาก่อสร้างในจังหวัดปราจีนบุรี
นายบุญส่ง สมใจ	สมใจพัฒนา	ประธานบริษัท และเจ้าของ โรงแรม คีอพีช็อป สวนผลไม้ เงาะทุเรียน ที่จังหวัดปราจีนบุรี นอกจากนี้ยังมีกิจการขายรถยนต์ รถแทรกเตอร์ รถบรรทุก 10 ล้อ
นายสุชาติ ตันเจริญ		มีสัมปทานป่าไม้ในเขตอำเภอพนมสารคาม และอำเภอสนมชัยเขต

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น.
นายชูชาติ หาญสวัสดิ์		โรงงานทำลูกชิ้น โรงฆ่าสัตว์ โรงน้ำแข็ง กิจการเดินรถ และเจ้าของที่ดินผืนใหญ่ จังหวัดปทุมธานี
นายสมาน ภุมมะกาญจนะ		ธุรกิจปั้มน้ำมันและเจ้าของที่ดินในปราจีนบุรี หลายพันไร่
นายสุชน ชามพูนท		เจ้าของโรงแรมในพิษณุโลก และมีกิจการค้า ขายในระดับบริษัทอิมพอร์ต-เอ็กซ์พอร์ต มีที่ดิน หลายแห่งและสถานบริการยามราตรีในพิษณุโลก
นายบุรินทร์ หิรัญบุรณะ	เบทเทอร์ลิฟวิ่ง กรุงเทพฯ ชลการ โฉบูลย์ธุรกิจ บุญทรง	
นายชาญชัย พรหมสาธา ณ สกลนคร		มีธุรกิจรับเหมาก่อสร้างถนน และเป็นพ่อค้า ขายพืชไร่
นายวีรวัชร สิทธิธรรม		มีธุรกิจปั้มน้ำมัน อยู่ซ่อมรถ รับเหมาก่อสร้าง ในจังหวัดนครพนม และธุรกิจค้าขายกับลาว
จ. ส. อ. อนันต์ สุขสันต์	หมู่บ้านสุขสันต์	ทำธุรกิจจัดสรรบ้านและที่ดิน
นายอนุวรรตน์ วัฒนวงศ์ศิริ		ทำธุรกิจโรง โม่หินที่บุรีรัมย์ และธุรกิจที่ดิน

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายประทวน รมยานนท์		ทำธุรกิจคอกม้าที่กรุงเทพ
นายวิรัช รัตนเศรษฐ		มีธุรกิจทำไม้ สัมปทานป่าไม้ โรงเลื่อย โรงพิมพ์ โรงพยาบาลที่นครราชสีมา
นายถวิล จันทรประสงค์		เป็นเจ้าของโครงการหมู่บ้าน จัดสรรในกรุงเทพฯ นนทบุรี ภูเก็ต เชียงใหม่ เชียงราย และจะขยายไปอีกหลายแห่ง
นายชาญชัย ปทุมารักษ์	ศิลาชัย ชาญ แอสโซซิเอท	ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง
นายชูชีพ หาญสวัสดิ์		มีธุรกิจซื้อวัวมาบ่อนโรงงานทำลูกชิ้น มีโรงงานทอผ้า มีกิจการขายที่ดิน โรงฆ่าสัตว์ โรงน้ำแข็ง
นายวิทยา เทียนทอง		เป็นนักธุรกิจที่ดูแลกิจการทั้งของตัวเอง และนายเสนาะ เทียนทอง ซึ่งเป็นพี่ชาย
นายปิยะ อังกินันท์		มีธุรกิจในเพชรบุรี และยังขยายธุรกิจไปยังการทำอากาศยานแห่งประเทศไทยด้วยกิจการรถสิมูขึ้น รับส่งผู้โดยสาร
นายเสริมศักดิ์ การุณ		มีธุรกิจสวนเงาะ สวนทุเรียน
นายจิระ มงคลรังษี		เป็นเจ้าของที่ดินจำนวนมาก และทำธุรกิจซื้อขายแก๊งกำไรที่ดิน

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายกมล จิระพันธ์วานิช		มีธุรกิจค้าข้าว พืชผลทางเกษตร มีโรงสี
นายนิยม วรปัญญา		มีกิจการซื้อขายที่ดิน กิจการเดินรถลำนารายณ์-ลพบุรี และลพบุรี-ชัยภูมิ
นายประเสริฐ สุขวัฒน์		เป็นเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม มีนาเกลือ นาุ้ง และกิจการประมง
น.ส. พูนสุข โลหะโชติ		มีกิจการโรงไม้และโรงบ่ม
นางพวงเล็ก บุญเชียง		ธุรกิจค้าไม้ โรงเลื่อย โรงบ่ม
นายบัญญัติ เกสรทอง		ธุรกิจโรงบ่มไม้ มีไร่มะขามหวานนับพัน ๓ ไร่
นายเอี่ยม ทองใจสด		ธุรกิจค้าขายพืชไร่และมีไร่มะขามหวาน
นายดุสิต รังคลีรี		ธุรกิจโรงไม้ โรงบ่ม โรงยา
นายเสน่ห์ โสรินทร์		เป็นประธานสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จังหวัดสกลนคร และเคยร่วมธุรกิจกับนายทอง ศิริปรีชาพงษ์ ทำ
		ธุรกิจพืชไร่ โดยเฉพาะพืชบางชนิดที่ทางเจ้าหน้าที่ให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ
นายศุภสิทธิ์ เตชะตานนท์		ธุรกิจค้าแรงงานส่งคนไปตะวันออกกลาง
นายแถม ตีบุญมี ณ ชุมแพ		ธุรกิจค้าพืชผลและเครื่องจักรยนต์ทางการเกษตร

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายสีหนาท ฤาชา		เคยเป็นอดีตทหารพรานรบในลาว ต่อมาทำธุรกิจค้าเครื่องหวายจากลาวและพม่าส่งไปออสเตรเลีย
นายอนุรักษ์ จุริมาศ		เจ้าของกิจการโรงพยาบาลนตร์และบริษัทหนึ่งไร่
นายทรงยศ รามสูต		ธุรกิจทำไม้และคอกม้า
นายกิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์		กิจการการค้าแรงงานในภาคตะวันออกและกรุงเทพฯ และเปิดตลาดรถยนต์บริเวณตรงข้ามกับสวนสนุกแดนเนรมิต
นายพลสวัสดิ์ โหตะไวทยะ		ธุรกิจค้าปุ๋ยและรถแทรกเตอร์

พรรคกิจสังคม

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายพงษ์ สารสิน	ไทยน้ำทิพย์	กลุ่มตระกูลสารสินถือหุ้น 100% นายพงษ์เป็นผู้บุกเบิก ปัจจุบันนายคริส สารสิน เป็นผู้บริหารงาน
	ฝ้ายจับ	หุ้นใหญ่เป็นของตระกูลสารสิน นายพงษ์เป็นประธานกรรมการร่วมทุนกับบริษัทญี่ปุ่น

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
ฐ. ไทยพาณิชย์ ไทยผลิตภัณฑ์ยิบซั่ม ไทยบริดจล โดน นิปปอนเดน โซ ยอนต้าคาร์สแห่ง ประเทศไทย	ตรีเพชรอีซูซุ ผลิตอุปกรณ์ก่อสร้าง บงล. ศรีมิตร	นายพงส์มีหุ้นส่วนและเป็นกรรมการ ตระกูลสารสินมีหุ้นบางส่วน นายพงส์มีหุ้นบางส่วนและเป็นกรรมการ นายพงส์ เป็นกรรมการ นายพงส์ถือหุ้น 20% และเป็นกรรมการ
ไทยประกันภัย	โรงงานสุรา ไทยแลนด์แทนทาลัม ฐ.มหานคร	นายพงส์ เป็นกรรมการ ตระกูลสารสินถือหุ้นทั้งหมด นายพงส์ เป็น ประธานกรรมการ บริษัทสารสินถือหุ้นใหญ่และนายกิลินท์ สารสิน เป็นกรรมการ ตระกูลสารสินมีหุ้นบางส่วน นายพจน์ สารสิน เป็นประธานกรรมการ กลุ่มสุราทิพย์ที่ร่วมมือกับกลุ่มสุรามหาราษฎร์ กิจการเหมืองแร่ โดยผ่านทาง การประสานจากธุรกิจสุรา นอกจากนี้ยังเป็นกรรมการบริษัทต่างๆ อีก 30 กว่าแห่ง
โรงงานทอผ้าไทยชินเทกติกเทกซ์ไทล์ โรแยล ชีรามิค อุตสาหกรรม เทพพาณิชย์ (ค้าของเกษตร) กระเบื้องยางหิ้วหมาก สารสิน ภาวิท บงล. ชนสยาม ฐ. ไทยพาณิชย์		

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายชาติรี นิริยะกิจ ไพบูลย์		มีธุรกิจโรงสี ขายข้าวในอุบลราชธานี และ ค้าขายทุกอย่าง
นายประยุทธ์ ศิริพาณิชย์		ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และขายเครื่องก่อสร้าง หิมหาสารคาม
นายมนตรี พงษ์พานิช	มณีพันธ์	บริษัทมีนายบุญพันธ์ุ แซ่วัดนะ เป็นกรรมการ ผู้จัดการกับธิดา พงษ์พานิช เป็นผู้ถือหุ้นอยู่ ทำ กิจการค้าข้าวและพืชผล โรงสีบนที่ดินกว่า 10 ไร่ ริมแม่น้ำป่าสัก นอกจากนี้ยังได้แรงสนับสนุน จากกลุ่มสมาคมนักเรียนเยอรมนี ธุรกิจ ป่าไม้ที่พม่า (ในเครือญาติ) และธุรกิจน้ำมัน
นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ	ตั้งยั่ว โรงแรมปทุมรัตน์	กิจการค้าขายในภาคอีสาน และชายแดน จังหวัดอุบลราชธานี เอเยนต์จำหน่ายสุรา ในภาคอีสานป่าไม้ โรงเลื่อย โรงสี โรงแรมในอุบลฯ และยังมีธุรกิจผูกขาดการส่ง ปลาข้าวไปขายในลาว ตลอดจนการค้าขายอื่นๆ ไปจนถึงธุรกิจขนส่งทางเรือ
นายนิคม แสนเจริญ	บางแสนวิลล่า บารอน	กิจการบริการและบันเทิงหนึ่ง ในหลาย ๆ แห่ง ในชลบุรี บริษัทก่อสร้างและบ้านจัดสรรของนายนิคมยังไม่ รวมกิจการค้าที่ดิน และธุรกิจการประมง

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายอำนาจ ยศสุช	พิริยะพล	นายอำนาจเป็นประธานกรรมการบริษัทดำเนิน งานกิจการส่งออกประเภทเครื่องหนังและรีส์ออร์ท ในเชียงใหม่ สถานอาบอบนวด
นายสันติ ชัยวิรัตน์	ห้างหุ้นส่วนจำกัดชัยภูมิ ย่งแข่งฮวด	รับเหมาก่อสร้าง
นายสุบิน ปิ่นชยัน	ซีเทค	เป็นบริษัทวิศวกรที่ปรึกษา
นายจรูญ งามพิเชษฐ์	โรมัน โรงน้ำปลา	เจ้าของโรงน้ำปลารายใหญ่ในจังหวัดชลบุรี พร้อมธุรกิจประมงและโรงแรมอีกหลายแห่ง
นายอดิศักดิ์ โคกกุลกานนท์		เป็นพ่อค้าและนักธุรกิจทั่วไปในอดีตเคยมีธุรกิจ อยู่ในสังกัดของนายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ
นายอุตร ตันเต็สุนทร		ทำธุรกิจค้าไม้และธุรกิจที่ดิน
นายเทอดธรรม อัมราลิขิต		ธุรกิจโรงแรม และมันสำปะหลัง
นายทวี ไกรคุปต์		ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง
นายเจี๋ย กิกผล		ธุรกิจการประมง มีเรือประมงประมาณ 50 ลำ ที่ตระเวนจับปลาทั้งในน่านน้ำไทยและเพื่อนบ้าน
นายธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่		ธุรกิจโรงแรม ที่ดิน โรงงานยาสูบ โรงไม้ แปรรูป
นายสมศักดิ์ เทพสุทิน		ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างและธุรกิจสร้างทาง

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายกุศล หมีเทศ		ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง
นายประพาส ลิมปะพันธุ์		ธุรกิจการทำไม้ รับเหมาก่อสร้าง
นายทองหยด จิตตวีระ		ธุรกิจป่าไม้ คำไม้
จ.ส.ต.อนันต์ เรืองกุล		ธุรกิจค้าขายในเมืองหาดใหญ่ มีบ่อนการพนันหลายแห่ง
นายขรรจร่วมพัฒนา		เป็นนักธุรกิจที่คอยดูแลกิจการของนายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ ในเขตจังหวัดสุรินทร์ ร่วมกับนายกำชัย เรืองกาญจนเศรษฐ์

พรรคประชาธิปัตย์

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายพิชัย รัตตกุล	เขาวราช	นายพิชัยเป็นกรรมการผู้จัดการและตระกูล รัตตกุลถือหุ้น 100%
	เขาวราชผลิผล	นายพิชัยเป็นประธานกรรมการ ตระกูล รัตตกุลถือหุ้น 94%
	บงล. เวิร์ลชิตตี้ อินเวสเมนท์ อินดีส์เทรียล	นายพิชัยเป็นประธานกรรมการและถือหุ้น 30%
		ตระกูลรัตตกุลถือหุ้น 65%

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
	ซินติเคท	
	เยอเนอรัล	ตระกูลรัตนกุลถือหุ้น 50%
	ซี เจ แอล นิรमित	ตระกูลรัตนกุลถือหุ้น 49%
	ไทยธนา	ตระกูลรัตนกุลถือหุ้น 37%
	รัตตไพฑูรย์	กิจการที่กลุ่มรัตนกุลลงทุนร่วมกับตระกูล ว่อง ไพฑูรย์ และมีส่วนในการบริหารและถือหุ้น อยู่ด้วย เช่น บงล.สาagalเคหะ, เซเว่นอ๊อฟ, ธนาคารนครหลวงไทย
นายพรเทพ เตชะไพบูลย์	ธนาคารศรีนคร บงล.ศรีนคร สุรามหาราษฎร (มหาชน) ศรีนครการโยธา คอลลอสเตอร์ ประเทศไทย อมฤตบิวเวอรี่ บงล.ไทยโอเวอร์ซีส์ ทริสต์ บงล.เอเชียธนกิจ	ของกลุ่มเตชะไพบูลย์เกือบทั้งหมด อุเทน เตชะไพบูลย์เป็นประธานกรรมการ นายอุเทนเป็นประธานกรรมการและกลุ่ม เตชะไพบูลย์ถือหุ้นส่วนใหญ่ นายอุเทนเป็นกรรมการผู้จัดการ วิมล เตชะไพบูลย์เป็นกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการและถือหุ้นส่วนหนึ่ง นายอุเทนเป็นกรรมการผู้จัดการ กลุ่ม เตชะไพบูลย์ถือหุ้นส่วนใหญ่ ลาวัลย์ เตชะไพบูลย์เป็นกรรมการ ผู้จัดการ
	ประชาชนเคราะห์	นายสุเมธเป็นผู้จัดการทำกิจการโรงรับจำนำ หลายแห่งในกรุงเทพฯ

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายประจวบ ไชยสาส์น	บริษัท สล๊อต	<p>ธุรกิจส่งคนไปทำงานในต่างประเทศ โดยเฉพาะแถบตะวันออกกลางซึ่ง นายประจวบเป็นประธานบริษัท และกลุ่มบริษัทในเครืออีก 13 บริษัท ใน 8 ประเทศ เช่น บริษัท สล๊อต บรูไน จำกัด, บริษัท สล๊อต ยูเค จำกัด, บริษัท สล๊อต อีคิวพีเม้นท์ จำกัด, บริษัท สล๊อต เทอเกรน จำกัด, บริษัท สล๊อต โอซากา จำกัด, บริษัท ไมโครแพค จำกัด, บริษัท มินิแพค จำกัด, และ บริษัท สล๊อต นันโก จำกัด ฯลฯ</p>
	ร็อค ซอลท์ อินดัสตรี	<p>เป็นอุตสาหกรรมผลิตเกลือสินเธาว์ที่จังหวัด สกลนคร ลงทุนในวงเงินหลายสิบล้าน มีโรงงานรับซื้อคือโรงงานน้ำตาลของนายบรรหาร และกระจกไทยอาสาชื้อของกลุ่มชาติไทย</p>
	<p>เอ็ม เอ็ม เอส- อินเตอร์เนชั่นแนล สล๊อตเวลเทค- อินเตอร์เนชั่นแนล สล๊อตแอกโกอินดัสตรี ดีเวลลอปเม้นท์</p>	<p>เป็นบริษัทที่นายประจวบตั้งขึ้นแทน บริษัท สล๊อต ดำเนินงานในลักษณะเดิม บริษัทที่แตกตัวมาจากการลงทุนของสล๊อต กิจการรับเหมาวางท่อ ก่อสร้าง ทำธุรกิจสวนจัดสรรแถบรังสิต มีทั้งสวนส้มและสวนมะม่วง 400-500 ไร่ แบ่งขาย</p>
นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์	<p>พร้อมพันธุ์ อุตสาหกรรม ป่าไม้ หจก. หนองคาย คำไม้</p>	<p>เป็นกิจการทำไม้รายใหญ่ที่สุดในประเทศรายหนึ่ง ทำไม้ในหลาย ๆ จังหวัด กิจการคำไม้ของนายนิพนธ์ในจังหวัดหนองคาย เจ้าของโรงเลื่อย 2 แห่งในหนองคาย และมีความโยงใยกับตระกูลเตชะไพบูลย์ สายของ</p>

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
พันโทสนั่น ขจรประศาสน์		สุเมธ เตชะไพบูลย์ เจ้าของสุรามหาราษฎร์ นอกจากนั้น ยัง เป็นเจ้าของที่ดินจำนวนมาก ในกรุงเทพฯ
นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี		นักธุรกิจไม่ค่อยชัดเจนและไม่เปิดเผย
นายทวี สุระบาล	คอนโตมิเนียม	เจ้าของคอนโตมิเนียมใหญ่ที่สุดในจังหวัดตรัง
นายรักเกียรติ สุขชนะ		ธุรกิจก่อสร้างในจังหวัดอุดรธานี
นายอำนาจ ปะติเส	โรงงานน้ำตาล	เป็น 1 ใน 3 กลุ่มโรงงานน้ำตาลที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย
นายเจริญ คันธวงศ์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	เป็นอธิการบดี และมีหุ้นส่วน
นายจรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์		ธุรกิจเหมืองแร่ดิบที่พังงา
นายสุรชาติ ชำนาญศิลป์ (มีฉายาเจ้าพ่อแสนตอ)		ทำธุรกิจป่าไม้ในอุดรธานี
นายเอนก ทัฬหสุวรรณ		นักธุรกิจรายใหญ่มีกิจการประมงการค้า โรงงานอุตสาหกรรมทอผ้า

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายเสนาะ พึ่งเจียม		ธุรกิจเหมืองแร่ ป่าไม้ที่กำแพงเพชร
นายสมมาศ เอ็งสวัสดิ์		ธุรกิจโรงเลื่อย โรงสี
นายสนั่น พยัคฆกุล		พ่อค้า ค้าขายพืชไร่

พรรคราษฎร

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายวัฒนา อัครเวม	เกียรตินันท์วัฒน์	ทำกิจการด้านค้าน้ำมัน และยังมีบริษัทอื่นทำ ธุรกิจ ในจังหวัดสมุทรปราการและกรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังทำธุรกิจที่ดินและส่งคนงานไปนอก
นายอุดมศักดิ์ อุชชิน	ทีวีศักดิ์พาณิชย์	นายอุดมศักดิ์ เป็นประธานบริษัททำการค้าขาย จำหน่ายเครื่องยนต์ในพินนุโลกและจังหวัดอื่น ๆ และเป็นเจ้าของที่ดินจำนวนมากในพินนุโลก ธุรกิจค้าอาวุธปืน เจ้าของคอกม้า นินาที่ปากช่อง
นายเงิน บุญสุภา	โรงงานหินอ่อน บุญสุภา	นายเงินเป็นเจ้าของ โรงงานหินอ่อนที่ใหญ่มาก แห่งหนึ่งในจังหวัดสระบุรี

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายบุญถึง ผลพาณิชย์	ชาวสปอร์ต	จำหน่ายเครื่องกีฬา
นายประสม ประคุณศึกษานันท์		มีธุรกิจขายอุปกรณ์การศึกษา เช่น เครื่องเขียนต่างๆ และธุรกิจรีสอร์ท
นายสมชาย สาติษฐ		เป็นเจ้าของเรือประมงหลายสิบลำ และ โรงงานอุตสาหกรรมย่านสมุทรปราการ หลายสิบโรง
นายสมพร อัครเวม		เป็นน้องชายของนายวัฒนา อัครเวม ที่ดูแล กิจการธุรกิจแทน นอกจากนี้ยังตั้งสหภาพ โรงงานทอผ้าเพื่อควบคุมฐานคะแนนเสียง
นายบัญญัติ วงศ์ประยูร		ธุรกิจเกี่ยวกับการค้าข้าวและโรงสี ที่สระบุรี
นายวิศัลย์ ไชษิตานนท์		ธุรกิจโรงบ่มไบยา และโรงเลื่อยที่เพชรบูรณ์

พรรคสหประชาชาติไทย

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
พ.อ.พล เรืองประเสริฐวิทย์	ชะอำไพน์แอปเปิ้ล แคนเนอริชะอำฟาร์ม และมีอีก 4 บริษัทในเครือ	โรงงานผลิตลึบประดกระเบื้อง ทำธุรกิจก่อสร้าง ทางเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายประเทือง คำประกอบ	สหวิศวงการโยธา	

พรรคมวลชน

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง		เหมืองแร่อุทัยธานีและกิจการขายรถ และธุรกิจที่ดิน

พรรครวมไทย

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายณรงค์ วงศ์วรรณ	ยาสูบสากลเทพวงศ์ ศรีเทพวงศ์ เหมืองแร่วงศ์ เชียงใหม่การเหมืองแร่ โรงบ่มยาป่าแดง ฯลฯ	ส่วนมากเป็นกิจการที่เกี่ยวกับป่าไม้ โรงแรม โรงบ่มยาสูบ ยาสูบ โดยเฉพาะฟาร์มโคเนื้อ ลงทุนไม่น้อยกว่า 100 ล้านบาท บนเนื้อที่ 2,000 ไร่ ในเขตรอยต่อ อ.เวียงชัย- อ.แม่สลับ จ.เชียงราย

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์	คลอสเตอร์เปียร์ ธนาคารศรีนคร ธนาคารเอเซีย และธุรกิจอื่นๆ	เป็นลูกชายของนายอุเทน เตชะไพบูลย์ มีกิจการด้านอุตสาหกรรมสุรา
นายวีรพล มุตตามระ	วีรพลเทพ	เป็นประธานบริษัท และทำโครงการเชียงใหม่ อินเตอร์ ในเนื้อที่ 4 พันไร่ อ.แม่จัน จ.เชียงใหม่ โครงการประกอบด้วยสนามกอล์ฟ 36 หลุม 18 หลุม โรงแรมชั้นหนึ่ง สวณเกษตรคาดว่าจะเสร็จในปี 2535 เงินลงทุน 1 พันล้านบาท ได้รับการสนับสนุนด้านการ เงินจาก บงล.ไทยฟูจิ จำกัด

บรรครวมไทย

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายเรืองวิทย์ ลิกค์	หมู่บ้านธนะลิน	จัดสรรที่ดินและสร้างบ้าน นอกจากนี้ยังมีธุรกิจ ปั้มน้ำมัน โรงแรมและฟาร์มวัวที่กำแพงเพชร
นายสมบัติ ศรีสุรินทร์		มีธุรกิจหมู่บ้านจัดสรร โรงเลื่อยไม้ โรงภาพยนตร์
นายมงคล จงสุทธานามณี		ธุรกิจเกี่ยวกับที่ดินในภาคเหนือ ธุรกิจโรงแรม

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายสมบูรณ์ วันไชยธนวงษ์		เป็นผู้ดูแลธุรกิจโรงพยาบาลภาคเหนือ ของนายณรงค์ วงศ์วรรณ
นายมานะ แพรสกุล		ธุรกิจโรงพยาบาล รีสอร์ท โรงแรม
นายสยาม รามสูตร		เจ้าของคอกม้า นักธุรกิจที่ดิน และพ่อค้าไม้ ย่านแม่ฮ่องสอน
นายประสิทธิ์ พิทุรย์กิจจา		ทำธุรกิจหมัดมวย เป็นโปรโมเตอร์มวยมือหนึ่ง
นายสวัสดิ์ คำประกอบ		ธุรกิจการค้าชายข้าว
นายชูวิทย์ จิตรสกุล		ธุรกิจขายรถโตโยต้าที่ใหญ่ที่สุดทางภาคเหนือ
นายไพโรจน์ เล่ห์สุนทร		เป็นผู้ดูแลกิจการบางอย่างให้ นายกำพล วัชรพล เจ้าของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ โดยได้รับความ ไว้วางใจให้เป็นเลขานุการส่วนตัว
นายสังวาล วงศ์วรรณ		เป็นน้องชายของนายณรงค์ วงศ์วรรณ และดูแล กิจการในเครือของตระกูล
นายมานิชย์ เชาว์รัตน์		ธุรกิจค้าขายพืชไร่ วัสดุก่อสร้างและเครื่องมือ ทางการเกษตรในมหาสารคาม
นายประ โภชน์ สภาวสุ		เป็นบุตรชายของนายประมวล สภาวสุ ดูแล กิจการและธุรกิจให้นายประมวล

พรรคประชาธิปัตย์

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายสมัคร สุนทรเวช พรรคประชาธิปัตย์		ผลิตและขายน้ำปลาประชาธิปัตย์ ผลิตและขายข้าวประชาธิปัตย์ ทำกิจการบ้านจัดสรรประชาธิปัตย์ ธุรกิจไม่ชัดเจน แต่มีตระกูล นักธุรกิจให้การสนับสนุนมากมาย เช่น โรงแรมเซ็นทรัล โซฟีเทล หัวหิน กลุ่มจิราธิวัฒน์ถือหุ้นใหญ่
นายยิ่งพันธ์ มนะสิการ	บ. เตลิมิเรอร์	หนังสือพิมพ์เตลิมิเรอร์ นายยิ่งพันธ์ เป็นผู้อำนวยการ เป็นเจ้าของที่ดิน ค้าขายพืชผลการเกษตร มีเรือหางยาวชื่อเรือประชาธิปัตย์
นายมงคล กิมสูนจันทร์	ร่วมมิตรพัฒนา	นายมงคลเป็นประธานบริษัท และยังมีกิจการรถโดยสารในเขตลาดกระบัง
นายประชุม รัตน์เพียร	โรงเรียนรัตน พาณิชย์การ โรงเรียนพาณิชย์การสีลม โรงเรียนตุลิตพาณิชย์การ	นายประชุมเป็นเจ้าของผู้อำนวยการ นายประชุมเป็นเจ้าของผู้อำนวยการ นายประชุมเป็นเจ้าของผู้อำนวยการ
นายวโรทัย ภูัญญาสัน	วโรทัยมอเตอร์ ภูัญญายนต์	เป็นบริษัทตัวแทนรถยนต์ B.M. เปอโยต์ ซีตรอง มาสด้า เป็นตัวแทนจำหน่ายชาयरถมอเตอร์ไซด์ทุกชนิด นอกจากนี้ยังมีสวนผลไม้ ธุรกิจค้าเพชรพลอย
นายโกศล ไกรฤกษ์	โรงแรมพัทยาบีช ที.ซี.เอ.	นายโกศลเป็นเจ้าของพร้อมกิจการก่อสร้างอื่นๆ และเป็นนักเล่นหุ้น

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
	ไทยพีชผล	
	ฝางจับ	นายโกศลถือหุ้นอยู่ 2.13%
	บงล. ตะวันออกฟายแนนซ์	
นายรัชชัย อนามพงษ์		ทำเหมืองพลอยซื้อขายพลอย ค่าที่ดิน ทำสวน ทุเรียน เคเบิลทีวี ตลอดจนทำเรือประมง
นายสุวัฒน์ วรรณศิริกุล		มีธุรกิจหลายอย่าง เช่น การรับถมที่ดิน ค่าขาย รับเหมา ในย่านเขตราษฎร์บูรณะ มีรถบรรทุก 10 ล้อ นักร้องคืน
นายประเสริฐ ม่วงศิริ		เป็นเจ้าของสวน เจ้าของที่ดิน และค้าขายธุรกิจ สินค้าพืชสวน
นายสัญญา สิริบุตร		เจ้าของธุรกิจร้านอาหารหลายแห่งในอเมริกา
นายประวัฒน์ อุตตะโมทย์		เจ้าของที่ดิน ไร่สวน เหมืองเพชร พลอย หลายแห่ง
นายประกอบ ลังซ์โต		ธุรกิจค้าขายที่ดิน และพืชสวน มีสวนทุเรียน
นายสนม เปียร์นนท์		ธุรกิจค้าขายที่ดิน มีสวนทุเรียนจำนวนมาก
นายสนิท กุลเจริญ		กิจการเรือประมงและเป็นเจ้าของ และค้าขาย ที่ดินในสมุทรปราการ

พรรคประชาชน

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์	เครื่องสุขภัณฑ์ อเมริกัน สแตนดาร์ด (ประเทศไทย) อุตสาหกรรม พรมไทย โรงแรมเมอริเดียน โรงแรมเพรสซิเดนท์ โรงเรียนศรีวิกรม์ เกษรดีเวลลอปเมนท์ เอส.เอส.ซี.- เอนเตอร์ไพรส์ ศรีวิกรม์ เอนเตอร์ไพรส์ ยูไนเต็ดโฮลดิ้ง เอ็นเกษมบัติ ซี อาร์ โฮลดิ้ง เวิร์คดราฟท์เทรด- เซ็นเตอร์ วิลเลจดราฟท์ สุรภีร์ ศรีอยุธยาคอนโด- มิเนียม ราชดำริवेशกิจ	เป็นของกลุ่มศรีวิกรม์ถือหุ้นใหญ่มีนายเฉลิมพันธ์ เป็นประธานกรรมการ นายเฉลิมพันธ์ เป็นประธานกรรมการ และนาง ศศิมา เป็นกรรมการ นายเฉลิมพันธ์ เป็นกรรมการผู้จัดการ และ ถือหุ้นใหญ่ร่วมกับ บริษัทศรีวิกรม์ อินเวสเมนต์ ดำเนินงานโดย นางศศิมา ศรีวิกรม์ ของตระกูล ศรีวิกรม์เอง พัฒนาที่ดิน และสร้างผลประโยชน์ในที่ดินของกลุ่ม ศรีวิกรม์ ประมาณ 15 ไร่ กลุ่มศรีวิกรม์ ร่วมกับ คุณหญิงสมศรี เจริญรัชตภาคย์ พัฒนาที่ดินของกลุ่ม ซึ่งมีทั้งหมด ประมาณ 153.5 ไร่ ในกรุงเทพฯ ทำธุรกิจที่ดิน ธุรกิจบ้านเช่าและให้เช่าทรัพย์สิน ธุรกิจให้เช่าป้ายโฆษณา ธุรกิจบ้านเช่าและให้เช่าทรัพย์สิน เป็นคอนโดมิเนียมที่พิกาศัย

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
	ไทย-เยอรมัน เซรามิคอันดัสทรี	นายเฉลิมพันธ์ ร่วมทุนกับชาวเยอรมัน
นายจตุรนต์ ฉายแสง		ทำธุรกิจซื้อขายที่ดิน โดยเน้นการเก็งกำไร
นายประสาร ต่านกุล		มีธุรกิจ โรงเลื่อย โรงเรียน ค่าที่ดิน และพีซีไร
นายธนิต ไตรวุฒิ		มีธุรกิจการค้าหลายอย่าง ในตราด และเลยไปถึง เกาะกงในประเทศกัมพูชา ซึ่งมีสำนักงานค้าขาย บหรี สุรานอก ปลอดภัย
นายพิทักษ์ รังสีธรรม		นักธุรกิจที่มีเงินมาก ทำการค้าหลายอย่าง โดยเฉพาะการค้าขายกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิต
นายนิกร จ้างง		ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง
นายสุวิทย์ คุณกิตติ		ธุรกิจป่าไม้ ค่าไม้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พรรคปวงชนชาวไทย

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายประชา บุญเนตร		มีบริษัทที่ทำกิจการค้าไม้ที่เลย
นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	ประยูรวิศวกรรมก่อสร้าง	เป็นบริษัทรับเหมาก่อสร้าง โดยเฉพาะงานในกองทัพภาคที่ 2
นายต๋น จินตะเวช	จินตะเวช	เป็นบริษัทภาพยนตร์ เร่ขายไปตามงานต่าง ๆ

พรรคก้าวหน้า

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
ไชยยศ-เผด็จชัย สะสมทรัพย์		กิจการสถานีบริการน้ำมัน กิจการรับส่งสินค้าใน จังหวัดนครปฐม (มีความสัมพันธ์กับตระกูล เตชะไพบูลย์)
ตรงค์ สิงห์โตทอง		โรงงานน้ำตาลชลบุรี มีไร่อ้อยหลายพันไร่เป็นนาย ทุนด้านเกษตร

พรรคพลังธรรม

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์	Personality Development Center	เป็นผู้อำนวยการ แม่เนจแม่เทรหนึ่ง กรรมการผู้จัดการ

พรรคกิจประชาคม

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายบุญชู โรจนเสถียร	ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารนครหลวงไทย กรุงเทพฯ ธนาธร กลีกรรม บัญชีกิจ ชลธนาทร เว็ลด์อินเวสเมนท์ คอปอเรชั่น กลุ่ม พี.เอส.เอ. มี กิจการในเครือ ได้แก่	

1. แอดวานซ์มีเดีย
2. แอดวานซ์โปรดักส์
3. เอ.พี.มาเก็ตติ้ง
4. พี.โค.ที
5. สยามเครดิต
6. เครดิตการพาณิชย์
7. อีคิวดีดีเวลลอปเมนต์
8. ปฐมสยาม
9. เชียงใหม่สยามเครดิต
10. ชลบุรีอินเวสเมนต์
11. แอดวานซ์อีเอสเวสเมนต์
12. อินเตอร์ไลฟ์ประกันชีวิต
13. บ้านและที่ดินไทย (1979)
14. ซูเปอร์คาร์
15. ไทย-สวีตส์แอสเซมบลี
16. เอ็กพอร์ตดีเวลลอปเมนต์
17. แอดวานซ์อินทีเรีย
18. รามาทาวเวอร์
19. ทัวร์แอส
20. ทัวร์แอสอินเตอร์เนชันแนล
21. รอยัลแอร์ทัวร์
22. รอยัลเทอร์เวลมาเก็ตติ้ง
23. ซี.เอส.ไออินเตอร์เนชันแนล
24. ทัวร์แอสแอร์ตาร์โก้
25. ลีริมิตรทนายความ
26. ลีดาเหล็ก
27. สยามอินเตอร์เนชันแนลซัพพลาย
28. รามารอนครี
29. รามาการ์เด็น
30. เอวิส
31. พี.เอส.เอ.
32. พี.เอส.เอ.แมนเนจเมนต์
33. ลิธิอ้านวย
34. บ้านและที่ดินการตลาด
35. เงินทุนหลักทรัพย์พัฒนาเงินทุน
36. พัฒนาเงินทุนคลังสินค้า
37. ผลิตภัณฑ์อาหารรามามา
38. ควันตัม ซิสเต็ม
39. กรุงเทพฯอาหาร-เครื่องดื่ม
40. อินเตอร์ไลฟ์ประกันภัย
41. เครดิตฟรอนซีเออร์บ้านและที่ดินไทย
42. นาวาวิศวกรรม
43. ทรัพยากรรามามา
44. เซ็นจูเรียน
45. ไทยอาร์เบียอินเวสเมนต์
46. ครีเอทีฟ ครีฟด์
47. หนังสือพิมพ์ตะวันสยาม

นายอาทิตย์
อุไรรัตน์

วิทยาลัยรังสิต
โรงพยาบาลญาไท
โรงงานไซผงที่
นะเชิงเทรา

เป็นอธิการบดี เป็นผู้อำนวยการบริหาร
และกรรมการ

นายจรัส นัวช่วย

มีธุรกิจเลี้ยงวัว

กลุ่มตระกูลและบุคคลที่ให้การสนับสนุนพรรคการเมือง

สนับสนุนพรรคชาติไทย

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
กลุ่มศรีเฟื่องฟุ้ง-พานิชชีวะ	เป็นกลุ่มธุรกิจที่สัมพันธ์กับตระกูลเตชะไพบูลย์ อติเรกสาร อีสสกุล ชอุณหะวัน	
	กระจกไทยอาชาฮี	พานิชชีวะถือหุ้น 50.3% ศรีเฟื่องฟุ้งถือหุ้น 28.3%
	กระจกไทยและ การตลาด ไทยเซฟตี้กลาส	ศรีเฟื่องฟุ้งถือหุ้น 37% พานิชชีวะถือหุ้น 12.5% ศรีเฟื่องฟุ้ง-พานิชชีวะ ถือหุ้นรวม 1% บ.กระจกไทยอาชาฮีถือหุ้น 99%
	ไทยอาชาฮีโซดาไฟ	ศรีเฟื่องฟุ้งถือหุ้น 4.7% พานิชชีวะถือหุ้น 3.4%
	ไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์ กูดิเยียร์ (ประเทศไทย)	บ.ไทยอาชาฮีโซดาไฟถือหุ้น 23.3% ศรีเฟื่องฟุ้งถือหุ้น 8.7% พานิชชีวะถือหุ้น 4.4%
	ร.ส.พ. ประกันภัย	พานิชชีวะถือหุ้น 13.5% ศรีเฟื่องฟุ้งถือหุ้น 1.7%
	บงล. คาเธ่ย์ทรัสต์	ศรีเฟื่องฟุ้งถือหุ้น 3.2% พานิชชีวะถือหุ้น 4.9%
	บุญทรง โรงงานทอผ้ากรุงเทพ	เป็นของตระกูลศรีเฟื่องฟุ้ง 100% ตระกูลพานิชชีวะถือหุ้นบางส่วน
	ไทยเท็กซ์ไทล์ฟีนิชซิ่ง	ร่วมกับกลุ่มชอยราชครู
	ไทยเทียน	ร่วมกับกลุ่มชอยราชครู
	อุตสาหกรรมทอผ้าไทย	ร่วมกับกลุ่มชอยราชครู
	ธนาคารศรีนคร	
	เชื้อไทย	

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
บุญศรี		ค้าที่ดินและทำบ้านจัดสรร
ไดอะกลาส		นายเกียรติ ศรีเฟื่องฟุ้ง เป็นประธานกรรมการ
มหานครประกันชีวิต		นายเกียรติเป็นประธานกรรมการ
ธนาคารมหานคร		นายเกียรติเป็นรองประธานกรรมการ
ไทยออกซิเดนทอล		นายชัยคีรี ศรีเฟื่องฟุ้งเป็นประธานกรรมการ
เคมีเคิล		
โพลีฟรีแปปแอนดักลาส		นายชัยคีรี ศรีเฟื่องฟุ้งเป็นประธานกรรมการ
ศรีนครเทรเวลเซอร์วิส		นายชัยคีรี ศรีเฟื่องฟุ้งเป็นประธานกรรมการ
ไทยเคมีภัณฑ์		นายชัยคีรี เป็นกรรมการผู้อำนวยการ
ไทยศรีนครประกันภัย		เป็นกรรมการบริษัท
ศรีเสริขนส่ง		นายบุญเดช เป็นกรรมการผู้อำนวยการ

นอกจากกลุ่มศรีเฟื่องฟุ้งยังเปิดธุรกิจเรียลเอสเตท ดังมีโครงการต่อไปนี้

- 1) ซาคาตะ ไทย คอเปอร์เรชั่น ร่วมลงทุนกับนายเกียรติ ศรีเฟื่องฟุ้ง และบริษัท ซีอีโอดี จากญี่ปุ่น เพื่อพัฒนาที่ดิน จัดหาที่ดิน
- 2) บริษัทสหกิจ ซาคาตะ รับเหมาก่อสร้างทั่วไป แต่ไม่รับเหมางานให้บริษัทในเครือ (เด็ดขาด) ซาคาตะ-ไทย หุ้น 95% - ญี่ปุ่น 5%
- 3) บริษัทพัทยา เอสเตท จำกัด - โครงการสนามกอล์ฟ กลุ่มซาคาตะ-ไทย หุ้น 50% ทุนจดทะเบียน 70 ล้านบาท
- 4) บริษัทศรีราชารีสอร์ท จำกัด ทุนจดทะเบียน 100 ล้านบาท กลุ่มซาคาตะ-ไทย หุ้น 50% - ญี่ปุ่น 50%
- 5) บริษัทพิมพ์แอลโซซิเอท เพื่อลงโครงการที่เชียงราย ตระกูลศรีเฟื่องฟุ้ง หุ้น 65% ในนาม ซาคาตะไทย 35%

โครงการ มูลค่า 2,500 ล้านบาท

- 1) โครงการสร้างสนามกอล์ฟ เกียรติธานี พัทยา รีสอร์ท ที่พัทยา เนื้อที่ 500 ไร่ ออกแบบโดยบริษัทไทยโอบายาชิ มูลค่า 1,500 ล้านบาท (เป็นสนาม 18 หลุม มีโปโลคลับ คลับ เฮ้าส์ และรีสอร์ท) และจัดที่ดินเป็นแปลงละ 200 ตารางวา - 2 ไร่

- 2) โครงการริสอร์ทที่อำเภอแม่ริม เชียงใหม่ เนื้อที่ 150 ไร่ มูลค่า 500 ล้านบาท
3) โครงการสร้างที่อยู่อาศัยที่อำเภอศรีราชา เนื้อที่ 500 ไร่ เป็นที่พักระดับกลาง
ลงมา เพราะโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ดจะทำให้ความต้องการด้านที่อยู่อาศัยของคนระดับแรงงานมี
มากขึ้น

กลุ่มเตชะไพบูลย์

ธนาคารศรีนคร
โรงพยาบาลหัวเฉียว
ไทยอมฤตบริวเวอร์

ถือหุ้นร่วมกับตระกูลศรีเฟื่องฟุ้ง
มีธุรกิจเท่าที่เปิดเผยอยู่ร่วมร้อยบริษัท มีทั้งธุรกิจ
การเงินการธนาคาร ประกันภัย บริษัทนำเข้า
ส่งสินค้าออก บริษัทสุรามหาราชบุรี และบริษัท
พัฒนาที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
และกิจการอื่นๆ มากมาย

กลุ่มปิยะอุย

โรงแรมดุสิตธานี
การทิวพานิช

ร่วมดำเนินธุรกิจกับชอยราชครู และตระกูลเตลาน
ผ่านทาง ไอยสวรรค์และร่วมกับคุณหญิงแรม พรหม โมบล

นายธรรมมา
บินสุกาญจนะ

สามชัย

จำหน่ายเครื่องไฟฟ้าหือโซนี่ ปัจจุบันหันมา
จำหน่ายสินค้าตัวแทน นายธรรมมา เป็นผู้ถือ
หุ้นรายใหญ่ 23.8% และเป็นประธานกรรมการ
ผู้จัดการ

กลุ่มจิรชานนท์

บงล. เอราวัณทรัสต์

กลุ่มเหลืองอมรเลิศ

อมรพันธุ์นคร-สวนสยาม
อมรพันธุ์เคหะกิจ

นายไชยวัฒน์ เป็นประธานกรรมการ

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
	บัญญัติวิสาห์กิจ ไฟแนนซ์เซียวทริสต์ กรุงเทพมหานคร เครดิตฟองซิแอร์ ซี.อมรพันธ์	
นางนงนุช ตันสังจา	พีรามิต สยามมหรสพ สยามกรีนแอดเวอ์ไทซิ่ง สวณนงนุช	
นายอรุณ แสงสว่าง วัฒนะ	ส. วัฒนา	ค้าอาวุธสงคราม
นายธนา เลียงบุรินทร์	โอเชียนอิชิเตพ เดอะทราเวิลเซ็นเตอร์	
น.ท. ทินกร พันธ์กระวี	อายิโนะโมะโต๊ะ เอราวิพัฒนาอุตสาหกรรม	เป็นประธานกรรมการ
นางแรม พรหมโมบล บุญยประสพ	โรงแรมเวียงใต้ แบ็งมันวาริน จิระพร การทวิพาณิชย์	
นายวรรณ ชันชื้อ	ไทยออยล์	กิจการน้ำมัน หนุนกับตระกูลบุญสูงและสารสิน และนายวรรณ ชันชื้อ ยังเป็นประธาน 16 บริษัท กรรมการบริหารกว่า 40 บริษัท ในกลุ่มนายพงส์ สารสิน และนายจตุติ บุญสูง

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
กลุ่ม บุญ-หลง	<p>มี นายเดช บุญหลง เป็นผู้นำ</p> <p>เทยีน.เท็กซ์ไทล์</p> <p>อุตสาหกรรมทอผ้าไทย</p> <p>ไทยเทยีน</p> <p>กระจกไทยอาซาฮี</p> <p>สยามร่วมค้า</p> <p>ไทยทีซี</p> <p>อุตสาหกรรมกิจ</p> <p>เทยีน โพลีเอสเตออร์</p> <p>ไผทอตุ้ม</p>	<p>กิจการอุตสาหกรรมสิ่งทอ</p> <p>กิจการอุตสาหกรรมสิ่งทอ</p> <p>กิจการอุตสาหกรรมสิ่งทอ</p>
นาย โส ณะ วิสุทธิ์		<p>เจ้าของหนังสือพิมพ์พญาครุฑ และทำธุรกิจที่ดิน</p> <p>กิจการอื่นที่ไม่ค่อยเปิดเผย</p>
นายประสิทธิ์ ทรัพย์สาคร	<p>ถนนมวงศ์บริการ</p> <p>ทิปโก้มีลชั่น</p> <p>ทิปโก้ แอสฟัลท์</p>	<p>เป็นบริษัทแกนนำ และมีบริษัทในเครือ</p> <p>เป็นบริษัทที่ตั้ง โรงงานผลิตยางมะตอยน้ำ</p> <p>เงินลงทุน 150 ล้านบาท ในเนื้อที่ 20 ไร่</p> <p>เขตนิคมอุตสาหกรรม ลาดกระบัง</p> <p>ตั้งเมื่อปี 2533 เพื่อสร้างโรงงานผลิตยางมะตอยน้ำ</p> <p>ที่นครราชสีมา ระยอง สุราษฎร์ธานี ลำปาง ผู้ถือหุ้น</p> <p>ใหญ่คือ นายประสิทธิ์ และบริษัท ลี้ประดไทย จำกัด</p>
กลุ่ม โสภณพณิช	<p>วัฒน โสภณ</p> <p>กรุงเทพประกันภัย</p> <p>สินเอเซีย</p> <p>โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์</p> <p>ไทยรับประกันภัยต่อ</p>	<p>เป็นบริษัทแกนนำของตระกูล</p> <p>นายชัย โสภณพณิช เป็นประธานกรรมการ</p> <p>และกรรมการผู้จัดการ</p> <p>นายชัยเป็นประธานกรรมการ</p>

ชื่อ/ตำแหน่ง

ชื่อบริษัท

ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น

กรุงเทพประกันชีวิต
ธนาคารกรุงเทพ
บงล.กรุงเทพธนสาร

นายชาติรี โสภณพณิช เป็นกรรมการผู้จัดการใหญ่
นายเชิดชู เป็นประธานกรรมการและกรรมการ
ผู้จัดการ
นอกจากนี้ยังมีธุรกิจในเรื่องของกลุ่ม โสภณพณิช
อีกนับร้อยบริษัท เช่น สหณกิจไทย ประกันชีวิต
คลังสินค้า

กลุ่มธนะ โสภณ
(มีสายสัมพันธ์ทางธุรกิจ
กับตระกูลอติเรกสาร
ชอุณหะวัน และจุลละทรัพย์)

มีนายจักรสุวรรณ ซึ่งเป็นบุตรชายของนายจำลอง
เป็นตัวประสานหลักของ กลุ่ม จี เอที เอ็กซ์
กลุ่มนี้ได้รับความสนใจเมื่อมีการประมูลสัมปทาน
บริหารท่าเทียบเรือขนส่งสินค้าเหลวที่มาบตาพุด

สนับสนุนพรรคกิจสังคม

ชื่อ/ตำแหน่ง

ชื่อบริษัท

ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น

กลุ่ม โอีสถานุเคราะห์ โอีสถสภาเด็กเองหญู

เป็นของกลุ่มโอีสถานุเคราะห์ 100% บริษัท
ล้อมดาร์ตเป็นบริษัทจัดการ ถิ่นใหญ่ นาย
สุรัตน์เป็นประธานกรรมการ
กลุ่ม โอีสถานุเคราะห์ถือหุ้นทั้งหมด
บ. โอีสถานุเคราะห์ถือหุ้น 48%
บ. โอีสถานุเคราะห์ถือหุ้น 100%
ในเครือ บ. ฟรีเมียร์

อินเตอร์แม็กนัม

ฟรีเมียร์ชีพพลาย

ฟรีเมียร์อินเตอร์

เนชั่นแนล

ชื่อ/ตำแหน่ง

ชื่อบริษัท

ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น

	ฟรีเมียร์มาร์เก็ตติ้ง ซินโยยูนิเวอร์แซล อิลเกทริก ซีเซโต้ สุวิทย์-เสรี เสริมสุข บงล.จีเอฟ ประกันภัยคุ้มภัย	บริษัทในเครือฟรีเมียร์ บ. โอสสถานุเคราะห์ หุ้นโดยนายสุวิทย์ 9% บ. โอสสถานุเคราะห์ถือหุ้นบางส่วน ของนายสุวิทย์และเสรี โอสสถานุเคราะห์ ทำกิจการก่อสร้างและบ้านจัดสรร บ. โอสสถานุภาพฯ ถือหุ้น 4.7% นายสุวิทย์เป็นกรรมการ กลุ่มโอสสถานุเคราะห์ถือหุ้น 100% นายเสรีเป็นกรรมการ กลุ่มโอสสถานุเคราะห์ถือหุ้นใหญ่ นายสุรินทร์ เป็นรองประธานกรรมการ
นายสมชาย คุณปลื้ม	สุรามหานคร โรงแรมอิสเทิน โรงแรมบางแสนริสอร์ท โรงแรม เอส.เอส.- บีช.ริสอร์ท และฟาร์มกุ่มกุลาตา	กิจการของนายสมชายเป็นเอเยนต์สุรามแม่โขง หงส์ทอง หนึ่งในกิจการโรงแรมในชลบุรี ธุรกิจค้าที่ดินและทำบ้านจัดสรร โดยเฉพาะ ที่ดินแถบอิสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดระยอง
นายไพโรจน์ ไชยพร	ไทยเสริท่องเที่ยว สมุทรสงครามการประมง สุสาครการประมง สมุทรปราการการประมง บงล. ตะวันออกพาณิชย์ทริสต์ ไทยเสริน้ำมัน ไทยเสริอาหารทะเล ไทยเสริอินเตอร์เนชั่นแนล อุตสาหกรรมท่องเที่ยว	ถือหุ้นร่วมกับตระกูลพลเกษ มีหุ้นบางส่วน

ชื่อ/ตำแหน่ง

ชื่อบริษัท

ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น

ประมงสงขลา

กลุ่มณรงค์เดช

กลุ่มณรงค์เดช มีธุรกิจเชื่อมโยงกับตระกูลพรประภา และนฤพันธ์

สยามยามาฮ่า

นายเกษมเป็นกรรมการผู้จัดการ

กระดานไทยสกีออตต์

นายเกษมเป็นผู้อำนวยการ

อนามัยภัณฑ์

นายประสิทธิ์เป็นประธานและผู้ก่อตั้ง

บีดีเอฟ อินทนนท์

นายประสิทธิ์เป็นประธานและผู้ก่อตั้ง

เอ็น.วาย.เค บริการขนส่ง

เมืงทาล ยูไนเต็ต ซัพพลาย

พี.อาร์.อินเตอร์เนชั่นแนลเซอร์วิส เซส

สุวรรณมาศ

ทรานสยามเซอร์วิส จำกัด

อุบลค้าข้าว

พี.เค.เอนเตอร์ไพรส์

บอเนียว แอดจัสเตอร์ส

เครดิทเซ็นเตอร์

เดอะเนชั่นตี เวลล์อ็อปเม้นส์

เมืงทาล ยูไนเต็ต ซัพพลาย

นายสันติ ภิรมย์ภักดี

บุญรอดบริวเวอรี่

นายชัชวาล คงอุดม

(ซีซี เต่าปูน)

- ธุรกิจเรียลเอสเตท สร้างคอนโดมิเนียม 1,553 ยูนิต ชื่อโครงการ เต่าปูนแมนชั่น สร้างเสร็จปี 2536 และคอนโดมิเนียมที่พุทธมณฑล สาย 3 ในเนื้อที่ 6 ไร่
- โครงการสร้างที่พักอาศัยในที่ดินริมฝั่งเชียงใหม่
- ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างที่สามารถประมูลงาน

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
		ใหญ่ๆ พร้อมทั้งมีวิศวกร และ เครื่องมือ ต่างๆ

สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
กลุ่มพรรคประชา	เอส.พี. อินเตอร์เนชั่นแนล	นายชุมพล เป็นประธานบริษัท
	สยามกลการ	นายถาวร เป็นประธาน
	สยามยามาฮ่า	กิตติศักดิ์ สยามกลการ
	สยามกลการและนิสสัน	เป็นบริษัทผลิตรายการรถยนต์ขนาดใหญ่ มีการ ร่วมลงทุนกับญี่ปุ่น การถือหุ้นในบริษัทจะถือหุ้นเฉพาะ บุคคลในเครือญาติ เช่นตระกูลจรีลวาศน์ ตระกูล ณรงค์เดช
นายธนกร เอี่ยมสกุล	เอ.พี.คำข้าว โรงสีข้าว เอี่ยมสกุล	กิจการคำข้าวในจังหวัดหนองคาย
คุณหญิงพัชรี ว่องไพฑูรย์	รัตนการเคหะ อินตัสเตรียล ซิติเคท บริษัทเงินทุน เฟิสท์- ซิตีอิน เวลท์แมนท์	ทำธุรกิจการพัฒนาที่ดินและที่พักอาศัย คุณหญิง พัชรี ดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการ เป็นประธานกรรมการ ซึ่งมีบริษัทในเครืออีกมาก

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
นายกตศักดิ์ กลีบบัว	ผลแอนด์ซันส์ โลหตะแก้วไทย	ทำกิจการค้าหลายประเภทในจังหวัด กาญจนบุรีและดูแลผลประโยชน์ จากไร่อ้อย รวมทั้งเป็นหุ้นใหญ่ในกิจการเหมืองแร่ตะกั่ว กิจการเหมืองแร่ตะกั่วรายใหญ่แห่งเดียวใน เมืองไทย เป็นของตระกูลกลีบบัว ซึ่งนาย คงศักดิ์รับช่วงต่อจากนายผล กลีบบัว
	กาญจนบุรี เอ็กโพลเรชั่น แอนด์ ไมนิ่ง ตะกั่ว คอนเซนเตรทส์ บ่อใหญ่ไมนิ่ง	
นายบุญยง พึ่งทอง	โรงสีบุญยงค์พาณิชย์	

สับสนุนพรรคราษฎร

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
ตระกูลเอื้อชูเกียรติ ฝ่ายนายเกียรติ - ปราณี เอื้อชูเกียรติ	ธนาคารเอเซีย ไทยพลาสติกและ เคมีภัณฑ์ บริษัท เอื้อชูเกียรติ	กลุ่มตระกูลเอื้อชูเกียรติถือหุ้นใหญ่ ร่วมกับ ตระกูลภัทรประสิทธิ์ นายยศ เอื้อชูเกียรติ เป็นกรรมการผู้จัดการ บริษัทเอื้อชูเกียรติถือหุ้น 16.7% และบริษัทจรรยา และครอบครัวถือหุ้นอีก 9% เป็นของกลุ่มตระกูลเอื้อชูเกียรติดูแลกิจการ

ชื่อ/ตำแหน่ง

ชื่อบริษัท

ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น

		ของตระกูลถือเป็นบริษัทแม่ของกลุ่มนี้เข้าไป ถือหุ้นในกิจการต่าง ๆ
	แปซิฟิคคอนสตรัคชั่น ลินสมบัตินวี	กิจการที่กลุ่มเอื้อชู เกียรติถือหุ้นด้วย
	ไทยชิปพอร์ต	กิจการที่กลุ่มเอื้อชู เกียรติถือหุ้นด้วย
	เนชั่นแนลเอนิวิง- แอนด์ไฟแนนส์	กิจการที่กลุ่มเอื้อชู เกียรติถือหุ้นด้วย
	ชัยมิตร	กิจการที่กลุ่มเอื้อชู เกียรติถือหุ้นด้วย
	ไทยออยล์ทราน- สปอร์ตเตชั่น	นายจรรยา เป็นผู้อำนวยการบริษัท
ตระกูลภัทรประสิทธิ์	ธนาคารเอเชีย สุรามหาราษฎร	กลุ่มภัทรประสิทธิ์ถือหุ้นส่วนหนึ่ง นายวิศาลถือหุ้น 1 ล้านหุ้น และร่วมกับกลุ่ม เอื้อชู เกียรติด้วย
	บงล. เจ้าพระยา ภัทรประสิทธิ์คลัง- สินค้า	ตระกูลภัทรประสิทธิ์ถือหุ้นทั้งหมด กิจการหนึ่งของตระกูล
	ห้างเดอะมอลล์	เจ้าของกิจการ
	ไทยลานนาการสุรา	กิจการขายสุรารของตระกูลในต่างจังหวัด
นายธรรมณู นรินทร์	ธนาคารนครหลวงไทย บงล. นครหลวง	นายธรรมณูเป็นผู้ร่วมก่อตั้งและถือหุ้นบางส่วน บริษัทในเครือของธนาคารนครหลวงไทย - ธุรกิจที่ดิน - ธุรกิจค้าเพชรพลอยส่งออก
นายเจริญ พัฒนดำรงกิจ	ขอนแก่นพืชผล	เป็นกิจการค้าขายผลิตผลทางการเกษตรที่มี เครือข่ายทั่วภาคอีสานของนายเจริญเอง

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
โคเวียะฮะมอเตอร์ โรงงานแป้งมัน คลังสินค้าไซโล เจริญทาวเวอร์	กิจการที่นายเจริญเข้าร่วมทุนกับตระกูล ความนันทผลิตรถบรรทุกขนาดใหญ่ในเมืองไทย	เป็นศูนย์การค้าคอนโดมิเนียมและมีโครงการ สร้างโรงแรมขนาดใหญ่มูลค่า 700 ล้านบาท ในขอนแก่น นอกจากนี้มีโครงการตั้งโรงงาน ปู๋ยูเรีย มูลค่า 5,000 ล้านบาท - เจ้าของสัมปทานรถไฟดีเซลราง สาย กรุงเทพฯ-ขอนแก่น-อุดรธานี มูลค่า ประมาณ 6 ปี ประมาณ 20 ล้านบาท - ธุรกิจที่ดินทั้งที่ขอนแก่นและกรุงเทพฯ
นายบันลือ ตันติวิท	ตันติโกวิท เหมืองแร่ปรอท เหมืองแร่ระนอง เหมืองแร่ภูเก็ต ภูเก็ตการเงิน	บริษัทแม่ดูแลกิจการของกลุ่ม เหมืองแร่ของกลุ่มตันติวิท กิจการเหมืองที่ระนอง กิจการเหมืองในภูเก็ต กิจการที่กลุ่มตันติวิทถือหุ้น 100%
นายเฉลียว อยู่วิทยา	เจ้าของเครื่องตีมกระทั่งแดง	

ฉบับสนนบรรคประชากรไทย

ชื่อ/ตำแหน่ง	ชื่อบริษัท	ลักษณะกิจการ/การถือหุ้น
กลุ่มจิราธิวัฒน์	ห้างเซ็นทรัลดีพาท- เมนท์ส โตร์ เซ็นทรัลการ์เมนท์ แพคทอรี เซ็นทรัลพลาซ่า โรงแรมเซ็นทรัล- พลาซ่า โรงแรมเซ็นทรัลหัวหิน ริสอร์ท เซ็นทรัลสปอร์ต เซ็นทรัลแวนแมลเล่ เซ็นทรัลเทรดดิ้ง เซ็นทรัลอินเตอร้พัฒนา ซีแอนด์ทีสปอร์ตแวอร์ เซ็นทรัลฟู้ดพาร์ค บริษัทคิตตี้แลนด์ ไทยแฟรนไชซิ่ง	กิจการทางสรรพสินค้ายักษ์ใหญ่ฐานรายได้ของ กลุ่มจิราธิวัฒน์ มีนายสุทธิเกียรติ จิราธิวัฒน์ เป็นกรรมการผู้จัดการ นายสุทธิเกียรติถือหุ้น 10% ที่เหลือเป็นของ ตระกูลจิราธิวัฒน์ทั้งหมด กลุ่มเซ็นทรัลถือหุ้น 90 % ร่วมทุนกับกลุ่มเดอะไบบูลี่ โดยกลุ่มจิราธิวัฒน์ ถือหุ้น 73% สุทธิเกียรติเป็นกรรมการผู้จัดการ กลุ่มเซ็นทรัลถือหุ้น 50% กลุ่มจิราธิวัฒน์ถือหุ้น 100% กลุ่มจิราธิวัฒน์ถือหุ้น 100% กลุ่มจิราธิวัฒน์ถือหุ้น 100% กลุ่มจิราธิวัฒน์ถือหุ้น 100%
นายยง อารีเจริญเลิศ	เจ้าพระยาห้องเย็น	กิจการห้องเย็นรายใหญ่ นายยงเป็น กรรมการผู้จัดการ

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าความเติบโตของกลุ่มธุรกิจและเศรษฐกิจในสังคมไทยเป็นไปอย่างรวดเร็วมากในภาคเอกชน โดยเฉพาะในระยะหลังๆ สถานการณ์สากลและความเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจโลกกลับมีผลในแง่บวกต่อการเติบโตของกลุ่มธุรกิจและเศรษฐกิจไทยอย่างสูง การพัฒนาของนายทุนท้องถิ่นกลายเป็นนายทุนระดับกลางเป็นนายทุนระดับชาติ และถึงขั้นก้าวสู่อโอกาสของการเป็นบรรษัทข้ามชาติในระยะเวลานี้ใกล้ก็มีอยู่ด้วยเช่นกัน ความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับการเมืองไทยนั้นแยกกันไม่ออก นักธุรกิจเรียนรู้การใช้อำนาจทางการเมืองเข้าสู่อการบริหารธุรกิจของตัวเองทั้งในเชิงรับและในเชิงรุกไม่ว่าในระดับต่ำถึงระดับสูงเสมอมา ทำให้ความสัมพันธ์ของนักธุรกิจที่มีต่ออำนาจทางการเมืองนั้น ผู้ดูแลอำนาจทางการเมืองทุกส่วนไม่ว่าจะเป็นในสถาบันทหาร พรรคการเมือง หรือองค์กรประชาชนระดับสหภาพแรงงาน หรือสมาคมมวลชน การเติบโตของกลุ่มธุรกิจที่รวดเร็วกว่ากลุ่มอื่น ทำให้กำไรและการสะสมทุนนั้นถูกแสดงออกมาในหลายต่อหลายรูปแบบที่เกี่ยวพันกับการเมือง นับตั้งแต่การติดสินบนในระดับท้องถิ่น การจ่ายค่าคอมมิชชั่น ไปจนถึงการสนับสนุนนักการเมือง สนับสนุนผู้มีอำนาจทางการเมือง และกระทั่งลงมาเล่นการเมืองเองด้วยตนเองในระยะหลัง การเติบโตของกลุ่มธุรกิจในระยะหลังมีภาพของกลุ่มทุนระดับกลาง และกลุ่มทุนระดับชาติชัดเจนมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ และกลุ่มเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน มีการก่อรูปร่างที่แน่นอนและเข้มแข็งมากขึ้นจนกลายเป็นส่วนสำคัญของสังคมเลยทีเดียว การที่กลุ่มธุรกิจเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองนั้น ย่อมมีจุดประสงค์ในการใช้อำนาจและตำแหน่งทางการเมือง เป็นสิ่งพัฒนาเครือข่ายหรือเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางธุรกิจให้พัฒนาและเจริญเติบโตขึ้น แต่ในขณะเดียวกันการแทรกแซงของกลุ่มธุรกิจต่อการเมืองที่เพิ่มมากขึ้นจะทำให้ภาพการเมืองมีลักษณะที่ไม่บริสุทธิ์ เพราะฉะนั้นภาพพจน์ของกลุ่มนักธุรกิจที่เข้ามาเล่นการเมืองจึงมีแนวโน้มไปทางลบ

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย